

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
NICHOLAS EMILIOU IŠVADA,
pateikta 2024 m. sausio 11 d.¹

Byla C-563/22

**SN,
LN, atstovaujama SN,
prieš**

Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite

(*Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Prieglobstis – Pabėgėlio statusas arba papildomos apsaugos statusas – Direktyva 2011/95/ES – Sąlygos, kurias turi atitikti trečiųjų šalių piliečiai arba asmenys be pilietybės, prašantys suteikti pabėgėlio statusą – Palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės, kurie pasinaudojo Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūros Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA) teikiama parama – 12 straipsnio 1 dalies a punktas – Pabėgėlio statuso nesuteikimas – Nutrukęs UNRWA apsaugos ar paramos teikimas – Teisės pasinaudoti Direktyvoje 2011/95/ES numatytais lengvatomis įgijimo *ipso facto* sąlygos – Frazės „kai dėl bet kokios priežasties tokios apsaugos ar paramos teikimas nutrūksta“ reikšmė – Informacijos, susijusios su bendromis gyvenimo sąlygomis Gazos Ruože, svarba – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnis – Gyvenimo sąlygos, prilygstančios „nežmoniškam ir žeminančiam elgesiui“ – Riba – Direktyva 2013/32/ES – 40 straipsnis – Paskesnis prašymas suteikti tarptautinę apsaugą – Pareiga iš naujo įvertinti su šia bendra padėtimi susijusią informaciją, kuri jau buvo išnagrinėta – Chartijos 19 straipsnio 2 dalis – Negrąžinimo principas“

I. Įvadas

1. Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūra Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA) buvo įsteigta po 1948 m. Izraelio ir arabų konflikto, siekiant vykdyti tiesiogines pagalbos ir darbų programas šioje agentūroje įregistruotiems palestiniečių kilmės asmenims be

¹ Originalo kalba: anglų.

pilietybės². Jos veiklos teritorija apima Jordaniją, Libaną, Siriją, Vakarų Krantą (įskaitant Rytų Jeruzalę) ir Gazos Ruožą. UNRWA įgaliojimai reguliariai atnaujinami, o dabartiniai įgaliojimai baigsis 2026 m. birželio 30 d.³

2. SN ir LN, pareiškėjos pagrindinėje byloje, yra palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės, jos anksčiau gyveno Gazos Ruože ir yra registruotos UNRWA. Pareiškėjos antrą kartą prašo prieglobsčio Bulgarijoje po to, kai šios valstybės narės institucijos atmetė jų pirmuosius tarptautinės apsaugos prašymus. Pareiškėjų teigimu, pabėgėlio statusas joms turi būti suteiktas taikant Direktyvos 2011/95/ES⁴ 12 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtintą *lex specialis* nuostatą. Pagal šią nuostatą palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, pasinaudojusiems UNRWA apsauga ar parama, šis statusas nesuteikiamas. Vis dėlto ši išlyga nebetaikoma, jei šios apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“.

3. Šioje byloje keliamas akivaizdžiai svarbus ir opus klausimas, ypač atsižvelgiant į įvykius Gazos Ruože po 2023 m. spalio 7 d. „Hamas“ išpuolių prieš Izraelį: ar UNRWA apsaugos ar paramos teikimas gali būti laikomas „nutrūkusiu“, atsižvelgiant į apskritai šioje teritorijoje vyraujančias gyvenimo sąlygas, o suinteresuotieji asmenys neprivalo įrodyti, kad šios sąlygos yra konkrečiai nukreiptos prieš juos arba kad jos juos paveikė dėl jų asmeninėms aplinkybėms būdingų veiksmų?

4. Ginčas pagrindinėje byloje kilo iki šių įvykių. Faktiškai, SN ir LN reikalavimas ir informacija, kuriais *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) remiasi savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą, yra susiję su padėtimi Gazos Ruože, buvusia iki šio 2022 m. rugpjūčio 9 d. prašymo pateikimo dienos arba jo pateikimo metu. Vis dėlto, kaip paaikšinsiu šioje išvadoje, bet kokiam vertinime, kurį reikės atlikti šiam teismui arba nacionalinėms kompetentingoms institucijoms, turės būti atsižvelgta į *šiuo metu* šioje srityje susiklosčiusią padėtį, dėl kurios keli Jungtinių Tautų organai ir atstovai išreiškė didelį susirūpinimą⁵.

² Žr. 1949 m. gruodžio 8 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 302 (IV). Pagal UNRWA konsoliduotas tinkamumo ir registracijos instrukcijas (CERI) (galima rasti adresu <https://www.unrwa.org/sites/default/files/2010011995652.pdf>) UNRWA apsauga ar parama teikiama asmenims, kurie atitinka šios agentūros Palestinos pabėgėlių kriterijus (t. y. bet kuriam asmeniui, kurio įprastinė gyvenamoji vieta buvo Palestina nuo 1946 m. birželio 1 d. iki 1948 m. gegužės 15 d. ir kuris dėl 1948 m. konflikto neteko ir namų, ir pragyvenimo šaltinio, ir tokių asmenų palikuonims, įskaitant teisėtai įvaikintus vaikus pagal vyriškąją liniją), taip pat tam tikrų kitų kategorijų asmenims, vadinamiems „kitais registruotais asmenimis“. Tame dokumente nurodoma, kad „visas paraiškas dėl registracijos UNRWA kruopščiai nagrinėja UNRWA tinkamumo ir registracijos darbuotojai, o sprendimai dėl tinkamumo gauti UNRWA paslaugas priimami kiekvienu konkrečiu atveju“.

³ Žr. 2022 m. gruodžio 12 d. Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 77/123.

⁴ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

⁵ Be to, kad nuo 2023 m. spalio 7 d. daugybė civilių gyventojų neteko gyvybės, pranešta ir apie daug aukų tarp toje teritorijoje dirbančių UNRWA darbuotojų. 2023 m. spalio 27 d. Jungtinių Tautų Generalinis sekretorius António Guterresas pareiškė, kad „[h]umanitarinei sistemai Gazos Ruože gresia visiškas žlugimas su neįsivaizduojamomis pasekmėmis daugiau nei 2 milijonams civilių gyventojų“ (žr. Generalinio sekretoriaus pareiškimą dėl humanitarinės padėties Gazos Ruože, kurį galima rasti Jungtinių Tautų interneto svetainėje). 2023 m. spalio 30 d. UNRWA generalinis komisaras Philippe Lazzarini kreipėsi į JT Saugumo Tarybą ir pareiškė, kad „[s]istema, kuria leidžiama teikti pagalbą į Gazą, yra pasmerkta žlugti, jei nebus politinės valios prasmingai užtikrinti tiekimo srautą, atitinkantį precedento neturinčius humanitarinius poreikius“

(<https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/un-security-council-emergency-briefing-situation-middle-east>). 2023 m. gruodžio 7 d. P. Lazzarini rašė Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos pirmininkui Dennis Francis, kad „UNRWA galimybės įgyvendinti Generalinės Asamblėjos įgaliojimus Gazos ruože yra labai ribotos, o tai turi tiesioginių ir skaudžių pasekmių JT humanitariniam atsakui ir civilių Gazos ruože gyvenančių žmonių gyvybėms“ ir kad humanitarinė padėtis toje teritorijoje yra „nepakeliamą“

(<https://www.unrwa.org/resources/un-unrwa/letter-unrwa-commissioner-general-philippe-lazzarini-un-general-assembly>). 2023 m. gruodžio 29 d. jis pridūrė, kad „labai reikalingos ir skubios pagalbos pristatymas ir toliau yra ribotas ir susiduria su logistinėmis kliūtimis“

(<https://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/gaza-strip-unrwa-calls-unimpeded-and-safe-access-deliver-much-needed>). Dėl įvykių, kurie vyksta Gazos Ruože nuo 2023 m. spalio 7 d., Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja ir Saugumo Taryba taip pat priėmė po rezoliuciją. Šių rezoliucijų turinys išsamiai išdėstytas šios išvados 8–11 punktuose.

II. Teisinis pagrindas

A. *Tarptautinė teisė*

1. Ženevos konvencija⁶

5. Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje nustatyta:

„Ši Konvencija netaikoma asmenims, kurie šiuo metu naudojami kitų Jungtinių Tautų Organizacijos institucijų ar organizacijų, išskyrus Jungtinių Tautų Organizacijos pabėgėlių reikalų vyriausiąjį komisarą, gynyba ar parama.

Jei tokia gynyba ar parama dėl kokios nors priežasties buvo nutraukta galutinai nesuregulavus tokių asmenų padėties pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas, šie asmenys *ipso facto* įgyja šioje Konvencijoje numatytas teises.“

6. UNRWA, atsižvelgiant į jos veiklos pobūdį, turi būti laikoma gynybą ir paramą teikiančia Jungtinių Tautų institucija ar organizacija, išskyrus Jungtinių Tautų Organizacijos vyriausiąjį pabėgėlių reikalų komisarą, kaip tai suprantama pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnį.

2. *Atitinkamos Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos ir Saugumo Tarybos rezoliucijos*

a) *Iki 2023 m. spalio 7 d. priimtos rezoliucijos*

7. Nuo pat šios agentūros įkūrimo Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja ir Saugumo Taryba priėmė įvairias rezoliucijas dėl UNRWA arba padėties jos veiklos teritorijoje. 2019 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje Nr. 74/83 nurodoma:

„*Generalinė Asamblėja,*

<...>

suvokdama didėjančius Palestinos pabėgėlių poreikius visose veiklos vietose, t. y. Jordanijoje, Libane, Sirijos Arabų Respublikoje ir okupuotoje Palestinos teritorijoje,

išreikšdama didelį susirūpinimą dėl itin sudėtingos Palestinos pabėgėlių, gyvenančių okupacijos sąlygomis, padėties, be kita ko, kiek tai susiję su jų saugumu, gerove ir socialinėmis bei ekonominėmis gyvenimo sąlygomis,

išreikšdama didelį susirūpinimą, ypač dėl sunkios Palestinos pabėgėlių Gazos Ruože humanitarinės padėties ir socialinių bei ekonominių sąlygų, ir pabrėždama neatidėliotinos humanitarinės pagalbos ir skubių atstatymo veiksmų svarbą,

<...>

⁶ 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 189 t., Nr. 2545, 1954, p. 150), įsigaliojusi 1954 m. balandžio 22 d. Ji buvo papildyta ir iš dalies pakeista 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, įsigaliojusiu 1967 m. spalio 4 d. (toliau – Ženevos konvencija).

3. *Patvirtina* būtinybę tęsti [UNRWA] darbą, taip pat jos netrukdomos veiklos ir paslaugų, įskaitant skubios pagalbos, teikimo užtikrinimo svarbą Palestinos pabėgėlių gerovei ir apsaugai bei jų žmogiškojo potencialo vystymuisi ir šio regiono stabilumui tol, kol bus tinkamai išspręstas Palestinos pabėgėlių klausimas;

4. *Ragina* visus paramos teikėjus toliau dėti daugiau pastangų, kad būtų patenkinti numatomi [UNRWA] poreikiai, be kita ko, atsižvelgiant į padidėjusias išlaidas ir poreikius, atsirandančius dėl konfliktų ir nestabilumo regione bei sunkios socialinės, ekonominės ir humanitarinės padėties, visų pirma okupuotoje Palestinos teritorijoje, ir tuos poreikius, kurie minimi naujausiuose raginimuose ir planuose dėl nepaprastosios padėties, atkūrimo ir atstatymo Gazos Ruože <...>

<...>“

b) *Po 2023 m. spalio 7 d. priimtos rezoliucijos*

8. Įvykiai, vykstantys Gazos Ruože nuo 2023 m. spalio 7 d., paskatino Jungtinių Tautų Generalinę Asamblėją 2023 m. spalio 27 d. priimti rezoliuciją „Civilių apsauga ir teisinių bei humanitarinių įsipareigojimų laikymasis“, kurioje ji paragino Gazos Ruože sudaryti „neatidėliotinas, ilgalaikes ir tvirtas humanitarines paliaubas, dėl kurių būtų nutraukti karo veiksmai“⁷. Be kita ko, Generalinė Asamblėja pažymėjo „didelį padėties pablogėjimą“, apgailestavo dėl „didelių civilių aukų ir plataus masto naikinimo“ ir išreiškė didelį susirūpinimą „dėl katastrofiškos humanitarinės padėties Gazos Ruože ir jos didžiulių pasekmių civiliams gyventojams, tarp kurių daugiausia yra vaikų“.

9. Po šios rezoliucijos 2023 m. lapkričio 15 d. buvo priimta Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija 2712 (2023), kurioje, be kita ko, raginama skubiai daryti ilgesnes humanitarines pauzes Gazos Ruože⁸.

10. 2023 m. gruodžio 12 d. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja balsavo dėl rezoliucijos „Civilių apsauga ir teisinių bei humanitarinių įsipareigojimų laikymasis“⁹. Toje rezoliucijoje ji pareikalavo nedelsiant nutraukti karo veiksmus humanitariniais tikslais Gazos ruože ir užtikrinti humanitarinės pagalbos patekimą į šią teritoriją. Ji taip pat pakartojo primygtinai reikalaujanti, kad konflikto šalys laikytųsi tarptautinės teisės, visų pirma dėl civilių gyventojų apsaugos, ir kad visi įkaltai būtų nedelsiant ir be jokių sąlygų paleisti.

11. 2023 m. gruodžio 22 d. Jungtinių Tautų Saugumo Taryba priėmė Rezoliuciją 2720 (2023)¹⁰, primindama visas savo atitinkamas rezoliucijas, visų pirma Rezoliuciją 2712 (2023). Be kita ko, ji išreiškė „didelį susirūpinimą dėl baisios ir sparčiai blogėjančios humanitarinės padėties Gazos ruože ir jos sunkaus poveikio civiliams gyventojams“, pabrėžė „neatidėliotiną būtinybę užtikrinti visapusišką, greitą, saugią ir netrukdomą humanitarinės pagalbos patekimą į visą Gazos ruožą ir visoje jo teritorijoje“ ir atkreipė dėmesį į „susirūpinimą keliančius Jungtinių Tautų vadovybės ir

⁷ A/RES/ES-10/21, galima rasti adresu <https://digitallibrary.un.org/record/4025940?ln=en>.

⁸ S/RES/2712 (2023), galima rasti adresu <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2712>.

⁹ A/RES/ES-10/22, galima rasti adresu <https://digitallibrary.un.org/record/4031196?ln=en>.

¹⁰ S/RES/2720(2023), galima rasti adresu <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N23/424/87/PDF/N2342487.pdf?OpenElement>.

humanitarinių organizacijų pranešimus šiuo klausimu“. Ji taip pat dar kartą patvirtino savo „didelį susirūpinimą dėl neproporcingai didelio konflikto poveikio vaikų, moterų ir kitų pažeidžiamų civilių gyventojų gyvybei ir gerovei“.

B. Sąjungos teisė

a) Direktyva 2011/95

12. Direktyvos 2011/95 12 straipsnyje „Pabėgėlio statuso nesuteikimas“ numatyta:

„1. Trečiosios šalies piliečiui arba asmeniui be pilietybės pabėgėlio statusas nesuteikiamas, jei:

a) jam taikomas Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnis, susijęs su apsauga ar parama, kurią teikia Jungtinių Tautų organai ar agentūros, išskyrus Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiąjį komisarą. Kai dėl bet kokios priežasties tokios apsaugos ar paramos teikimas nutrūksta, o tokių asmenų padėtis nėra galutinai išspręsta pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtas rezoliucijas, tie asmenys *ipso facto* turi teisę pasinaudoti šioje direktyvoje numatytais lengvatomis;

<...>“

b) Direktyva 2013/32¹¹

13. Direktyvos 2013/32 40 straipsnyje „Paskesnis prašymas“ nustatyta:

„1. Kai asmuo, kuris paprašė tarptautinės apsaugos valstybėje narėje, pateikia papildomų nusiskundimų arba paskesnę prašymą toje pačioje valstybėje narėje, ta valstybė narė nagrinėja šiuos papildomus nusiskundimus arba su paskesniu prašymu susijusią informaciją, nagrinėdama ankstesnę prašymą ir nagrinėdama sprendimą, kuris apskūstas teismine arba administracine [tvarka], tiek, kiek toks nagrinėjimas leidžia kompetentingoms institucijoms atsižvelgti į visą informaciją, kuria pagrįsti papildomi nusiskundimai arba paskesnis prašymas, ir ją svarstyti.

<...>“

C. Nacionalinė teisė

14. Direktyva 2011/95 ir Direktyva 2013/32 buvo perkeltos į Bulgarijos teisę įstatymu *Zakon za ubezhishteto i bezhantsite* (Prieglobsčio ir pabėgėlių įstatymas, toliau – ZUB).

15. ZUB 8 ir 9 straipsniuose iš esmės pakartotos Direktyvoje 2011/95 įtvirtintos tarptautinės apsaugos suteikimo sąlygos. ZUB 12 straipsnio 1 dalis atitinka direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punktą.

¹¹ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

16. ZUB 75 straipsnio 2 dalis suformuluota taip:

„Nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymą reikia įvertinti visus svarbius faktus, <...> susijusius su pareiškėjo asmenine padėtimi arba jo kilmės šalimi <...>“

III. Faktinės aplinkybės, procesas nacionaliniuose teismuose ir prejudiciniai klausimai

17. SN, gimusi 1995 m., ir jos dukra LN yra palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės. 2018 m. liepą jos išvyko iš Gazos Ruožo ir 45 dienas gyveno Egipte, septynis mėnesius – Turkijoje. Neteisėtai tranzitu kirtusios Graikiją, jos su KN, kuris yra SN vyras ir LN tėvas, atvyko į Bulgarijos teritoriją.

18. 2019 m. kovo 22 d. SN ir LN pateikė tarptautinės apsaugos prašymus *Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Valstybinė pabėgėlių agentūra, Bulgarija, toliau – DAB). Savo prašymus jos grindė keliais aspektais, tarp jų – tinkamų gyvenimo sąlygų nebuvimu ir nestabilumu Gazos Ruože, taip pat beveik nuolatiniu ginkluotu konfliktu dėl Izraelio karinių veiksmų ir įtampos tarp „Fatah“ ir „ Hamas“. SN taip pat nurodė, kad KN gyvybei grėsė pavojus dėl daugybės sprogdinimų, kai jis būdavo darbe, ir kad jų namas buvo netoli policijos nuovados, į kurią dažnai pataikydavo raketos.

19. SN ir LN savo prašymuose nenurodė, kad jos buvo registruotos UNRWA.

20. 2019 m. liepos 5 d. sprendimu *Predsedatel na DAB* (DAB pirmininkas) atmetė SN ir LN tarptautinės apsaugos prašymus. DAB pirmininkas konstatavo, kad SN ir LN nebuvo priverstos išvykti iš Gazos Ruožo dėl realios kankinimų, nežmoniško ar žeminamo elgesio grėsmės, mirties bausmės ar egzekucijos arba kitų rimtų grėsmių. SN ir LN taip pat negrėsė pavojus susidurti su tokiomis grėsmėmis, jei jos grįžtų į Gazos Ruožą, nes jos nepateikė įrodymų, kad būtų konkrečiai patyrusios smurtą dėl veiksmų, susijusių su asmeninėmis aplinkybėmis. Be to, nors Sprendime *Elgafaji*¹² Teisingumo Teismas pripažino, kad tam tikrose situacijose vykstantį ginkluotą konfliktą apibūdinantis nesirenkamojo smurto laipsnis pasiekia tokį didelį mastą, kad iš tarptautinės apsaugos prašančių asmenų nereikalaujama pateikti įrodymų, jog prieš juos buvo konkrečiai smurtaujama dėl veiksmų, būdingų asmeninėms aplinkybėms, situacija tame regione šiuo metu negali būti laikoma prilygstančia ginkluotam konfliktui, panašiam į tą, dėl kurio buvo priimtas šis sprendimas. Galiausiai DAB pirmininkas padarė išvadą, kad SN ir LN galėjo likti Egipte arba Turkijoje ir kad jos atvyko į Bulgariją tik tam, kad pasinaudotų geresnėmis ekonominėmis sąlygomis.

21. Išnaudojus turimas teisių gynimo priemones, šis sprendimas tapo galutinis.

22. 2020 m. rugpjūčio 21 d. SN ir LN vėl pateikė tarptautinės apsaugos prašymus. Jos pateikė įrodymus, kad buvo registruotos UNRWA, ir teigė, kad todėl joms taikytina Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtinta *lex specialis* nuostata. Pareiškėjos tvirtino, kad pagal šią nuostatą jos *ipso facto* turėjo teisę į pabėgėlio statusą, nes UNRWA apsaugos ar paramos teikimas jų atžvilgiu turėjo būti laikomas „nutrūkusiu“.

23. *Intervyuirasht organ na DAB* (DAB Išklausymo tarnyba) paskelbė, kad paskesni SN ir LN prašymai yra priimtini.

¹² 2009 m. vasario 17 d. sprendimas (C-465/07, EU:C:2009:94).

24. Siekdamas pagrįsti prašymą suteikti pabėgėlio statusą, SN ir LN pateikė keletą dokumentų, kuriuose, kaip jos teigia, nustatyta, kad sąlygos, kuriomis UNRWA veikė Gazos Ruože tuo metu (2020 m.), buvo labai prastos.

25. Visų pirma SN teigė, kad pastaraisiais metais padėtis Gazos Ruože blogėjo, ypač po COVID-19 pandemijos. Ji tvirtino, kad nedarbo lygis buvo ypač aukštas, o dirbantys asmenys negaudavo atlyginimo. Ji taip pat nurodė, kad buvo įvesta komendanto valanda, mokyklos liko uždarytos, o „Hamas“ neleido žmonėms išeiti iš namų ir nuolat rengė išpuolius prieš Izraelį. SN tvirtino, kad pusė namo, kuriame jos gyveno kaip šeima, buvo sugriauta raketomis, nes namas buvo netoli policijos nuovados, ir kad 2014 m. dėl stogo sugadinimo jie turėjo dvejiems metams persikelti į kitą vietą.

26. 2021 m. gegužės 14 d. sprendimu *Zamestnik-predsedatel na DAB* (DAB pirmininko pavaduotojas) atmetė SN ir LN paskesnius prašymus. DAB pirmininko pavaduotojas paaiškino, kad, atsižvelgiant į tai, jog šie prašymai buvo „paskesni prašymai“, kaip apibrėžta Direktyvos 2013/32 2 straipsnio 4 punkte, turėjo būti nagrinėjama ne visa juos pagrindžianti informacija. Taigi, vertinant, ar SN ir LN turėtų būti suteiktas pabėgėlio statusas, buvo galima apsiriboti tik, pirma, nustatymu, ar būta „naujos informacijos“, antra, įvertinimu, ar ši informacija svarbi jų asmeninei padėčiai arba padėčiai jų kilmės šalyje, ir, trečia, nustatymu, ar ta pati informacija pagrįsta pakankamais įrodymais.

27. DAB pirmininko pavaduotojas konstatavo, kad faktas, jog SN ir LN buvo įregistruotos UNRWA, nors ir buvo pateiktas kaip „nauja informacija“, nėra susijęs su SN ir LN asmenine padėtimi. Pirma, SN ir LN praemyje iš tiesų naudojosi UNRWA apsauga ar parama, o vienintelė priežastis, dėl kurios ja liovėsi naudotis, buvo ta, kad jos savo noru išvyko iš šios agentūros veiklos teritorijos. Antra, nebuvo jokio pagrindo manyti, kad SN ir LN vėl nesinaudotų UNRWA apsauga ar parama, jei jos grįžtų į Gazos Ruožą. Be to, DAB pirmininko pavaduotojas nurodė, kad SN ir LN argumentai, susiję su bendra padėtimi Gazos Ruože, neįrodo, kad joms asmeniškai gresia persekiojimas ar kitos rimtos grėsmės. Tokių grėsmių nebuvimas reiškia, kad joms negali būti taikoma tarptautinė apsauga.

28. Tą sprendimą SN ir LN apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas). Visų pirma SN teigė, kad ją (kartu su LN) grąžinus į Gazos Ruožą būtų pažeistas negrąžinimo principas, pagal kurį reikalaujama, kad valstybės narės susilaikytų nuo bet kokio asmens siuntimo į valstybę, kurioje kyla rimtas pavojus, kad jam gali būti įvykdyta mirties bausmė, jis gali būti kankinamas ar su juo gali būti kitaip nežmoniškai ar žeminamai elgiamasi arba jis gali būti taip baudžiamas.

29. Šis teismas pirmiausia siekia išsiaiškinti, kaip tokioje situacijoje turi būti aiškinama Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 1 dalis, susijusi su paskesniais prašymais. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad SN ir LN, pagrįsdamos savo vėlesnius prašymus, pateikė įrodymus apie savo registraciją UNRWA, t. y. informaciją, kurios jos nepateikė ankstesniuose prašymuose. Vis dėlto, jis pažymi, kad jokia SN ir LN nurodyta informacija, susijusi su priežastimis, dėl kurių jos išvyko iš Gazos Ruožo, negali būti laikoma „nauja“, nes visa ši informacija jau išnagrinėta per ankstesnių jų prašymų nagrinėjimo procedūrą.

30. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, atsižvelgiant į bendrą padėtį Gazos Ruože, UNRWA apsaugos ar paramos teikimas SN ir LN atžvilgiu turi būti laikomas „nutrūkusiu“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą. Šiuo aspektu jis pažymi, kad bendra padėtis, kuri per pastaruosius kelerius metus

pablogėjo, neabejotinai turėjo įtakos UNRWA galimybėms teikti *veiksmingą* apsaugą ar paramą palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės Gazos Ruože. Be to, UNRWA nepakankamai finansuojama ir patiria finansinių sunkumų.

31. Šiuo klausimu *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) remiasi 2018 m. balandžio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl padėties Gazos Ruože¹³, kurioje pažymima, kad šioje teritorijoje „gilėja beprecedentė humanitarinė krizė“. Be to, jis atkreipia dėmesį į 2022 m. kovo mėn. dokumentą „UNHCR pozicija dėl grąžinimų į Gazą“¹⁴, kuriame Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (UNHCR) pažymėjo, kad civiliai gyventojai, bėgantys iš Gazos Ruožo, neturi būti prievarta grąžinami į šią teritoriją, atsižvelgiant į rimtų įtarimų dėl tarptautinės žmogaus teisių teisės pažeidimų ir tebesitęsiančio nestabilumo įrodymus.

32. Atsižvelgdamas į šią informaciją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar jis turi manyti, kad SN ir LN patektų į „nepaprastai sunkią materialinę padėtį“, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Jawo*¹⁵, jei būtų priverstos grįžti į Gazos Ruožą. Pagal šį sprendimą SN ir LN turėtų įrodyti, kad dėl grąžinimo į Gazos Ruožą jos atsidurtų tokioje padėtyje, kuri neleistų joms patenkinti būtiniausių poreikių, kaip antai maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos, ir kuri pakenktų jų fizinei ar psichinei sveikatai arba dėl kurios jos atsidurtų su žmogaus orumu nesuderinamoje padėtyje. Teismas pažymi, kad jei LN (kuri yra vaikas) būtų priversta grįžti į Gazos Ruožą, jos gerovei ir saugumui neabejotinai kiltų pavojus. Vis dėlto jis taip pat primena, kad priešastis, dėl kurios SN ir LN išvyko iš Gazos Ruožo, yra susijusi ne su kokia nors rimta grėsme jų asmeniniam saugumui, o tik su bendra padėtimi toje teritorijoje.

33. Tokiomis aplinkybėmis *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal [Direktyvos 2013/32] 40 straipsnio 1 dalį tokiu atveju, kai priimamas nagrinėti paskesnis tarptautinės apsaugos prašymas, kurį pateikė iš Palestinos kilęs prašytojas be pilietybės remdamasis savo registracija UNRWA, šioje nuostatoje (ją aiškinant kartu su Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antru sakiniu) nustatyta kompetentingų institucijų pareiga atsižvelgti į visą informaciją, kuria pagrįsti paskesniame prašyme išdėstyti papildomi nusiskundimai, ir ją apsvarstyti tam tikromis bylos aplinkybėmis taip pat apima pareigą išnagrinėti ne tik naują informaciją ar aplinkybes, kurios yra paskesnio prašymo dalykas, bet ir priešastis, dėl kurių asmuo išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos? Ar šios pareigos vykdymas priklauso nuo aplinkybės, kad priešastys, dėl kurių asmuo išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, jau buvo apsvarstytos per pirmojo [tarptautinės] apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūrą, kuri buvo baigta priėmus galutinį sprendimą, kuriuo prašymas buvo netenkintas, ir per kurią prašytojas nei nurodė, nei įrodė, kad buvo užregistruotas UNRWA?

¹³ OL C 390, 2019, p. 108.

¹⁴ Galima rasti adresu <https://www.refworld.org/docid/6239805f4.html>.

¹⁵ 2019 m. kovo 19 d. sprendimas (C-163/17, EU:C:2019:218, 92 punktas).

2. Ar pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį jame esanti frazė „[k]ai dėl bet kokios priežasties tokios apsaugos ar paramos teikimas nutrūksta“ taikytina iš Palestinos kilusiam asmeniui be pilietybės, kuris buvo užregistruotas UNRWA ir Gazos mieste gavo UNRWA paramą maistu ir sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugomis, tačiau, nesant grėsmės jam asmeniškai požymių, savanoriškai ir teisėtai išvyko iš Gazos miesto, atsižvelgiant į šią byloje esančią informaciją:
- bendrą padėtį asmeniui išvykstant, kuri vertinama kaip beprecedentė humanitarinė krizė, susijusi su maisto, geriamojo vandens, sveikatos priežiūros paslaugų ir vaistų trūkumu, vandens ir elektros tiekimo problemomis, pastatų ir infrastruktūros sugriovimu, nedarbu;
  - UNRWA patiriamus sunkumus toliau užtikrinti paramos ir paslaugų, įskaitant maisto ir sveikatos priežiūros paslaugas, teikimą Gazoje, kurie sietini su reikšmingu UNRWA biudžeto deficitu ir nuolatiniu asmenų, priklausomų nuo agentūros paramos, daugėjimu, taip pat [aplinkybę, kad] dėl bendros padėties Gazoje UNRWA sunku vykdyti veiklą?

Ar į šį klausimą reikėtų atsakyti kitaip vien dėl to, kad prašytojas yra pažeidžiamas asmuo, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 20 straipsnio 3 dalį, būtent – nepilnametis vaikas?

3. Ar Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį reikia aiškinti taip, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, kuris yra UNRWA užregistruotas Palestinos pabėgėlis, gali grįžti į UNRWA veiklos teritoriją, iš kurios išvyko (konkrečiai – į Gazos miestą), jeigu jo skundo dėl sprendimo, kuriuo prašymas buvo netenkintas, nagrinėjimo teisme metu:
- nėra patikimos informacijos apie tai, kad šis asmuo galėtų naudotis UNRWA parama maistu, vaistais, sveikatos priežiūros, medicinos ir švietimo paslaugomis;
  - 2022 m. kovo mėn. UNHCR pozicijoje dėl grąžinimų į Gazą informacija apie bendrą padėtį Gazos mieste ir apie UNRWA įvertinta kaip išvykimo iš UNRWA veiklos teritorijos ir negražinimo į ją priežastys,

[–] taip pat atsižvelgiant į tai, kad grįžęs prašytojas ten galėtų gyventi tinkamomis sąlygomis?

Ar asmeninė tarptautinės apsaugos prašytojo situacija – atsižvelgiant į padėtį Gazos Ruože nurodytu metu ir tiek, kiek šis asmuo yra priklausomas nuo UNRWA pagalbos maistu, vaistais, sveikatos priežiūros ir medicinos paslaugomis, – taikant ir įgyvendinant negražinimo principą pagal Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalį, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos [toliau – Chartija] 19 straipsniu, patenka į nepaprastai sunkios materialinės padėties išaiškinimo pagal Chartijos 4 straipsnį, pateikto 2019 kovo 19 d. Sprendime *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218), taikymo sritį?

Ar į klausimą dėl grąžinimo į Gazos miestą, remiantis informacija apie bendrą padėtį Gazos mieste ir apie UNRWA, reikia atsakyti kitaip vien dėl to, kad apsaugos prašytojas yra nepilnametis vaikas, atsižvelgiant į vaiko interesų, gerovės, socialinio vystymosi, apsaugos ir saugumo užtikrinimą?

4. Atsižvelgiant į atsakymą į trečiąjį klausimą:

Ar Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto antrą sakinį, visų pirma frazę „tie asmenys *ipso facto* turi teisę pasinaudoti šioje direktyvoje numatytais lengvatomis“, šiuo atveju reikia aiškinti taip, kad:

a) apsaugos prašytojui, kuris yra UNRWA įregistruotas palestinietis be pilietybės, taikytinas negražinimo principas pagal Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalį, siejamą su Chartijos 19 straipsniu, nes šiam asmeniui grįžus į Gazos miestą kiltų rizika patirti nežmonišką ir žeminamą elgesį, kadangi jis galėtų patekti į nepaprastai sunkią materialinę padėtį, ir jis, kalbant apie papildomos apsaugos suteikimą, patenka į Direktyvos 2011/95 15 straipsnio [b punkto] taikymo sritį;

arba

b) pagal šią nuostatą suponuojama, kad atitinkama valstybė narė pripažįsta apsaugos prašytojo, kuris yra UNRWA įregistruotas palestinietis be pilietybės, pabėgėlio statusą, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio c punktą, ir pabėgėlio statusas šiam asmeniui suteikiamas *ipso jure*, jeigu jis nepatenka į šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkto[,] 2 ir 3 dalių taikymo sritį, kaip nurodyta 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826) rezoliucinės dalies 2 punkte, neatsižvelgiant į su šiuo asmeniu susijusias aplinkybes, reikšmingas suteikiant papildomą apsaugą pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio [b punktą]?”

34. 2022 m. rugpjūčio 9 d. prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo užregistruotas 2022 m. rugpjūčio 22 d. Rašytines pastabas pateikė Bulgarijos vyriausybė ir Europos Komisija. Teismo posėdis nebuvo surengtas.

IV. Analizė

35. Direktyvoje 2011/95 nustatytos sąlygos, kurias turi atitikti prieglobsčio prašytojai, kad galėtų pasinaudoti tarptautine apsauga Sąjungoje. Ši nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos bendrą sistemą ir tikslą, kuriuo, be kita ko, siekiama užtikrinti, kad visos valstybės narės taikytų bendrus asmenų, kuriems iš tikrųjų reikalinga tarptautinė apsauga, nustatymo kriterijus, taip pat į Ženevos konvenciją ir kitas SESV 78 straipsnio 1 dalyje nurodytas atitinkamas sutartis. Kaip matyti iš Direktyvos 2011/95 16 konstatuojamosios dalies, aiškinant jos nuostatas taip pat turi būti atsižvelgiama į Chartijoje pripažintas teises¹⁶.

36. Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte, kuris atspindi Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio turinį, išsamiai išdėstytas specialus teisinis režimas, taikomas palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, pasinaudojusiems UNRWA apsauga ar parama. Kaip paaškinau savo išvadoje byloje *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)*¹⁷, jame yra ir statuso nesuteikimo nuostata, ir statuso suteikimo nuostata.

37. Viena vertus, pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, jei asmuo patenka į Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnio taikymo sritį, jam negali būti suteiktas pabėgėlio statusas pagal tą direktyvą, lygiai taip pat, kaip tokiam asmeniui negali būti suteiktas pabėgėlio

¹⁶ Žr. 2020 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Karo tarnyba ir prieglobstis)* (C-238/19, EU:C:2020:945, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹⁷ C-294/22, EU:C:2023:388, 19–21 punktai. Taip pat žr. 2023 m. spalio 5 d. Sprendimą *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:733, 30 ir 31 punktai).

statusas pagal šią konvenciją. Nors nei Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte, nei Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnyje tai aiškiai nenurodyta, abiejuose teisės aktuose įtvirtinta statuso nesuteikimo nuostata praktiškai taikoma tik palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, ir tik konkrečiai tiems, kurie pasinaudojo UNRWA apsauga ar parama¹⁸.

38. Kita vertus, jei galima laikyti, kad tos apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“, ši statuso nesuteikimo nuostata nebetaikoma ir tokie asmenys „*ipso facto*“ turi teisę pasinaudoti Direktyvos 2011/95 teikiamomis lengvatomis“ (lygiai taip pat, kaip jie *ipso facto* įgyja teisę pasinaudoti Ženevos konvencijos teikiamomis lengvatomis). Šių lengvatų galima prašyti „pagal teisę“¹⁹, nesilaikant kitiems prieglobsčio prašytojams taikomų reikalavimų. Vis dėlto pabėgėlio statusas nesuteikiamas automatiškai ar besąlygiškai, nes net ir tokiu atveju nacionalinės kompetentingos institucijos turi, pavyzdžiui, individualiai patikrinti, ar atitinkamiems asmenims netaikomas kuris nors iš šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkte, 2 ir 3 dalyse nustatytų statuso nesuteikimo pagrindų²⁰, kurie taikomi, kai yra rimtų priežasčių manyti, kad jie įvykdė tam tikrus nusikaltimus, juos kurstė ar kitaip dalyvavo juos vykdamt.

39. Kaip savo išvadoje byloje *Bolbol*²¹ nurodė generalinė advokatė E. Sharpston, Ženevos konvencijos 1 straipsnio D skirsnis buvo parašytas atsizvelgiant į konkrečias aplinkybes. Jis buvo parengtas netrukus po 1948 m. Izraelio ir arabų konflikto, siekiant, be kita ko, užkirsti kelią masiniam išvykimui iš geografinės teritorijos, kuri anksčiau buvo Palestina, ir kartu užtikrinti, kad palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės, kuriuos tarptautinė bendruomenė pripažino pabėgėliais²², ir toliau gautų *veiksmingą* apsaugą ar paramą, kol jų padėtis bus galutinai išspręsta pagal atitinkamas Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijas²³.

40. Taigi Teisingumo Teismas išaiškino, kad Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto tikslas grindžiamas tuo, kad palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės turi turėti galimybę gauti *veiksmingą* UNRWA teikiamą apsaugą ar paramą, o ne tuo, kad jiems paprasčiausiai garantuojamas organo ar agentūros, kuriai pavesta teikti tokią paramą ar apsaugą, buvimas²⁴.

41. Šiomis aplinkybėmis pirmas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimas susijęs su konkrečiu procedūriniu klausimu, pagrįstu aplinkybe, kad pagrindinėje byloje SN ir LN antrą kartą siekia pabėgėlio statuso. Šis teismas prašo Teisingumo Teismo nustatyti, ar kai palestiniečių kilmės asmuo be pilietybės pateikia „paskesnę prašymą“ suteikti pabėgėlio statusą po to, kai jo pirmasis prašymas buvo atmestas, nacionalinės kompetentingos institucijos turi iš naujo įvertinti faktinius duomenis, susijusius su priežastimis, dėl kurių atitinkamas asmuo išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, net jei šios institucijos šiuos duomenis jau išnagrinėjo per procedūrą, susijusią su pirmuoju prašymu. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad per šią procedūrą nacionalinės kompetentingos institucijos išnagrinėjo šią informaciją, kad nustatytų, ar tas asmuo atitinka

¹⁸ Taigi ji negali būti taikoma asmenims, kurie turi ar turėjo teisę gauti šios agentūros apsaugą ar paramą, tačiau iš tikrųjų jos negavo (žr. 2010 m. birželio 17 d. Sprendimo *Bolbol*, C-31/09, EU:C:2010:351, 51 punktą).

¹⁹ Žr. 2012 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Abed El Kareem El Kott ir kt.* (C-364/11, EU:C:2012:826, 71 punktą; toliau – Sprendimas *Abed El Kareem El Kott ir kt.*).

²⁰ Šiuo klausimu žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 86 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

²¹ Žr. generalinės advokatės E. Sharpston išvadą (C-31/09, EU:C:2010:119, 41 ir 43 punktai).

²² Žr. UNHCR tarptautinės apsaugos gairių Nr. 13 2 punktą. Kaip supranta, būtent dėl to, kad palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės tarptautinė bendruomenė jau yra pripažinusi pabėgėliais, tam tikromis aplinkybėmis jie gali *ipso facto* turėti teisę į pabėgėlio statusą pagal Ženevos konvenciją (ir Direktyvą 2011/95), t. y. neprivalo atitikti bendrųjų kriterijų, kad jiems būtų suteiktas šis statusas.

²³ Taip pat žr. Sprendimo *Abed El Kareem El Kott ir kt.* 62 punktą. Iki šiol nepavyko rasti jokio sprendimo šiuo klausimu.

²⁴ Šiuo klausimu žr. 2023 m. spalio 5 d. Sprendimą *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:733, 37 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

bendruosius pabėgėlio statuso suteikimo kriterijus, o *ne* tai, ar jam taikytina Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta *lex specialis* nuostata (nes tas prašytojas nepateikė duomenų, kad yra įregistruotas UNRWA) (A dalis).

42. Antrasis ir trečiasis klausimai, kuriuos nagrinėsiu kartu, yra platesnio ir aktualesnio pobūdžio. Kaip jau nurodžiau įžangoje, jais prašoma, kad Teisingumo Teismas išaiškintų, ar UNRWA apsaugos ar paramos teikimas gali būti laikomas „nutrūkusiu“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, pareiškėjams, kurie pasinaudojo šia apsauga ar parama ir gyveno Gazos Ruože, atsižvelgiant į bendrai šioje teritorijoje vyraujančias gyvenimo sąlygas, o suinteresuotieji asmenys neprivalo įrodyti, kad šios sąlygos yra konkrečiai nukreiptos prieš juos arba kad jos juos paveikė dėl jų asmeninėms aplinkybėms būdingų veiksmų (B dalis).

43. Ketvirtasis klausimas susijęs su sąlygų, kurios turi būti įvykdytos, kad asmuo *ipso facto* turėtų teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, ir sąlygų, kurios turi būti įvykdytos, kad tokiam asmeniui būtų suteikta papildoma apsauga, tarpusavio ryšiu ir galimu sutapimu (C dalis).

A. Dėl pirmojo klausimo. Būtinybė iš naujo įvertinti faktinius duomenis, kurie jau buvo išnagrinėti ankstesnėje procedūroje, grindžiamoje kitu teisiniu pagrindu

44. Kaip jau minėjau, SN ir LN tarptautinės apsaugos prašymai pagrindinėje byloje yra „paskesni prašymai“. Pagal Direktyvos 2013/32 2 straipsnio q punktą šie prašymai apibūdinami kaip „vėlesn[i] tarptautinės apsaugos prašym[ai] priėmus galutinį sprendimą dėl ankstesnio prašymo“.

45. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nekėlė klausimo, ar Direktyva 2013/32, kurioje numatytos procedūrinės taisyklės, kurių nacionalinės kompetentingos institucijos apskritai privalo laikytis nagrinėdamos tarptautinės apsaugos prašymus, taikoma palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, pasinaudojusiems UNRWA apsauga ar parama. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą šiems asmenims iš esmės negali būti suteiktas pabėgėlio statusas, galima kelti klausimą, ar jiems taip pat negali būti taikomos Direktyvos 2013/32 procedūrinės taisyklės (ar bent jau kai kurios iš jų). Visgi šiuo atžvilgiu noriu pažymėti, kad šioje direktyvoje nėra jokios nuostatos šiuo klausimu. Be to, mano nuomone, logiška, kad joje numatytos procedūrinės taisyklės taikomos tokiems asmenims. Iš tiesų, nors jie neturi teisės į pabėgėlio statusą tokiomis pačiomis *esminėmis* sąlygomis kaip kiti prieglobsčio prašytojai (taikant Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą), nesuprantu, kodėl dėl šių skirtingų *esminių* sąlygų jų prašymams turėtų būti taikomos skirtingos *procedūrinės* taisyklės pagal Direktyvą 2013/32.

46. Savo pirmuosiuose tarptautinės apsaugos prašymuose (kuriuos DAB atmetė) SN ir LN nenurodė, kad jos buvo registruotos UNRWA arba kad joms buvo taikomos Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatos. Iš byloje Teisingumo Teismui pateiktos informacijos matyti, jog pirmuosius jų prašymus DAB atmetė dėl to, kad jos neatitiko bendrųjų kriterijų, būtinų pabėgėlio statusui gauti, kaip nustatyta šioje direktyvoje, ypač jos 5 straipsnio 1 dalyje ir 6 straipsnyje. Taigi šis atmetimas nebuvo grindžiamas 12 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtinta *lex specialis*.

47. Paskesni SN ir LN prašymai skiriasi nuo jų pirmųjų prašymų tuo, kad šiuose paskesniuose prašymuose jie remiasi savo registracija UNRWA ir teise į pabėgėlio statusą pagal tą nuostatą. Šiuo atžvilgiu svarbu pažymėti, kad tai, jog SN ir LN yra įregistruotos UNRWA, yra „nauja informacija“, kaip tai suprantama Direktyvos 2013/32 33 straipsnio 2 dalyje ir 40 straipsnio 2 ir

3 dalyse. Pagal šias nuostatas informacija gali būti laikoma „nauja“, kai ji atsiranda po to, kai buvo priimtas sprendimas dėl ankstesnio pareiškėjo prašymo arba kai pareiškėjas jį pirmą kartą pateikia kaip savo paskesnio prašymo dalį²⁵. Kaip Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, todėl „nauja informacija“ nebūtinai turi būti pateikta jau priėmus galutinį sprendimą dėl ankstesnių atitinkamų asmenų prašymų²⁶. Nors tuo metu, kai SN ir LN pirmą kartą kreipėsi dėl tarptautinės apsaugos, jos jau buvo registruotos UNRWA, ši informacija nebuvo atskleista ir nebuvo pateikta DAB iki tol, kol jos pateikė paskesnius prašymus. Ši „nauja informacija“ lemia tai, kad yra taikomas Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktas, todėl atsiranda kitoks teisinis pagrindas, kuriuo remdamosi SN ir LN galėtų reikalauti suteikti joms pabėgėlio statusą.

48. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar DAB, nagrinėdamas SN ir LN paskesnius prašymus iš esmės, privalėjo atsižvelgti ne tik į faktą, kad jos buvo registruotos UNRWA („nauja informacija“), bet ir į kitus jų byloje esančius faktinius duomenis, visų pirma susijusius su priežastimis, dėl kurių jos išvyko iš Gazos Ruožo, kurie jau buvo išnagrinėti per šią ankstesnę procedūrą. Šios priežastys susijusios su bendromis gyvenimo sąlygomis, vyravusiomis Gazos Ruože prieš LN ir SN išvykstant iš šios teritorijos.

49. Teismas remiasi Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 1 dalimi, kurioje, kaip jis mano, numatyta nacionalinių kompetentingų institucijų pareiga visais atvejais išnagrinėti visą informaciją, kuria grindžiamas paskesnis prašymas.

50. Šioje nuostatoje iš tikrųjų minima tokia pareiga. Vis dėlto, kaip suprantu, 40 straipsnio 1 dalis susijusi su dviem konkrečiomis situacijomis. Pirmoji situacija – kai prieš priimant galutinį sprendimą dėl pirmojo tarptautinės apsaugos prašymo prašytojas pateikia papildomų pareiškimų arba pateikia paskesnį prašymą toje pačioje valstybėje narėje. Taip gali būti, pavyzdžiui, kol vyksta apeliacinis procesas dėl nacionalinių kompetentingų institucijų priimto sprendimo. Antroji situacija būna tada, kai galutinis sprendimas jau priimtas, tačiau atitinkama nacionalinė teisė leidžia atnaujinti procedūrą atsižvelgiant į „naują informaciją“²⁷.

51. Kaip teisingai pažymėjo Komisija, nė viena iš šių situacijų, atrodo, neapima pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos, kai dėl paskesnio prašymo nacionalinės kompetentingos institucijos vykdo naują prieglobsčio suteikimo procedūrą, remdamosi kitu teisiniu pagrindu (šiuo atveju šis naujas teisinis pagrindas yra Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktas). Todėl manęs neįtikina argumentas, kad iš šios konkrečios nuostatos galima daryti išvadą apie bendrą pareigą išnagrinėti visą informaciją, kuria grindžiamas paskesnis prašymas.

52. Atsižvelgdamas į tai, pažymiu, kad Bulgarijos vyriausybė ragina Teisingumo Teismą sutelkti dėmesį į Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 2 ir 3 dalis, o ne į jos 40 straipsnio 1 dalį. Ji teigia, jog, skirtingai nei 40 straipsnio 1 dalis²⁸, šio straipsnio 2 ir 3 dalys taikomos tokioms situacijoms, kaip nagrinėjamoji, kai pradedama tokia nauja prieglobsčio procedūra. Bulgarijos vyriausybė mano,

²⁵ Be to, pagal šios direktyvos 40 straipsnio 4 dalį valstybės narės gali numatyti, kad paskesnis prašymas bus toliau nagrinėjamas tik tuo atveju, jei atitinkamas prašytojas ne dėl savo kaltės negalėjo ankstesnėje procedūroje pateikti „naujos informacijos“.

²⁶ Žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nauja informacija arba duomenys)* (C-921/19, EU:C:2021:478, 50 punktas) ir mano išvadą byloje *Bundesrepublik Deutschland (Paskesnio prašymo priimtinumai)* (C-216/22, EU:C:2023:646, 34 punktas).

²⁷ Dėl šių dviejų rūšių situacijų, kurioms taikoma Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 1 dalis, žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą *Ahmedbekova* (C-652/16, EU:C:2018:801, 98 punktas) ir 2021 m. rugšėjo 9 d. Sprendimą *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Paskesnis tarptautinės apsaugos prašymas)* (C-18/20, EU:C:2021:710, 23 punktas).

²⁸ Šiuo klausimu Bulgarijos vyriausybė daro nuorodą į 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nauja informacija arba duomenys)* (C-921/19, EU:C:2021:478, 50 punktas).

kad pagal šias nuostatas per ankstesnę prieglobsčio suteikimo procedūrą jau įvertintos informacijos per naują procedūrą iš naujo nagrinėti nereikia. Jos nuomone, vykdant antrąją prašymo teikimo procedūrą turi būti nagrinėjama tik „nauja informacija“.

53. Nors sutinku su Bulgarijos vyriausybe dėl Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 2 ir 3 dalių svarbos pagrindinėje byloje nagrinėjamam klausimui, nepritariu šios vyriausybės siūlomam aiškinimui. Manau, kad nacionalinės kompetentingos institucijos negali apsiriboti tik „naujos informacijos“ vertinimu.

54. Šiuo atžvilgiu tiesa, kad Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 2 ir 3 dalyse, taikomose atsižvelgiant į jos 33 straipsnio 2 dalies d punktą²⁹, nurodyta, kad paskesni prašymai nebus pripažinti nepriimtinais tik atsiradus „naujai informacijai“. Taigi iš esmės³⁰ „nauja informacija“ yra vienintelė svarbi informacija svarstant tokių prašymų priimtinumą. Vis dėlto kitaip yra tada, kai paskesnis prašymas nagrinėjamas iš esmės (pripažinus jį priimtiniu). Šie du etapai turi būti aiškiai atskirti.

55. Iš tiesų, kalbant apie atvejus, kai nacionalinės kompetentingos institucijos yra pradėjusios nagrinėti paskesnę prašymą iš esmės, Direktyvos 2013/32 40 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, jog šios institucijos negali kitaip vertinti tokio prašymo vien dėl to, kad jį pateikė ne pirmą kartą besikreipiantis prašytojas. Ši nuostata rodo, kad procedūros „prašymo nagrinėjimo iš esmės“ etape iš tiesų taikomi šios direktyvos II skyriuje išvardyti pagrindiniai principai ir garantijos. Šiame skyriuje, be kita ko, reikalaujama, kad sprendimas dėl to, ar asmuo priskirtinas prie pabėgėlių, turi būti priimamas individualiai, objektyviai ir nešališkai ir tik „po tinkamo nagrinėjimo“³¹.

56. Galiu lengvai sutikti, kad kai kurie faktiniai duomenys, kuriuos nacionalinės kompetentingos institucijos jau įvertino per ankstesnę prieglobsčio suteikimo procedūrą, gali būti tapatūs tiems, kuriuos jos turi įvertinti nagrinėdamos atitinkamų asmenų paskesnius prašymus, net jei abi procedūros grindžiamos skirtingais teisiniais pagrindais. Pavyzdžiui, tie asmenys gali, kaip atrodo, yra šiuo atveju, remtis tais pačiais motyvais, dėl kurių jie išvyko iš savo kilmės šalies ar teritorijos. Vis dėlto, mano nuomone, tai neatleidžia šių institucijų nuo pareigos iš naujo įvertinti šių faktinių duomenų svarbą ir tikslumą³². Ši pareiga turi būti vykdoma tuo atveju, kai, kaip antai pagrindinėje byloje, teisinis pagrindas, kuriuo remiantis atliekamas paskesnio prašymo vertinimas (Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktas), nėra tas pats, kuriuo remiantis buvo vykdoma ankstesnė procedūra. Tokioje situacijoje atitinkama informacija, net jei ji jau buvo išnagrinėta per tą ankstesnę procedūrą, turi būti iš naujo vertinama atsižvelgiant į Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatytus konkrečius kriterijus.

57. Kaip paaškinau šios išvados 36–38 punktuose, šioje nuostatoje įtvirtinta konkreti taisyklė dėl teisės į pabėgėlio statusą, kuri skiriasi nuo bendrųjų kriterijų, nustatytų visų pirma Direktyvos 2011/95 5 straipsnio 1 dalyje ir 6 straipsnyje. Taikant šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punktą, nacionalinės kompetentingos institucijos neprivalo nustatyti, ar,

²⁹ Remiantis šia nuostata, paskesni prašymai gali būti pripažinti nepriimtinais tik tada, kai neatsirado naujos informacijos arba duomenų, susijusių su nagrinėjimu, ar prašytojas priskirtinas prie tarptautinės apsaugos gavėjų pagal Direktyvą 2011/95, arba prašytojas jų nepateikė. Šios direktyvos 40 straipsnio 3 dalyje taip pat aiškiai nurodyta, jog pateikus „naujos informacijos“ turi „labai padidė[ti] tikimybė“, kad prašytojas gali būti priskirtas prie tarptautinės apsaugos gavėjų.

³⁰ Tai, ar dėl „naujos informacijos“ „labai padidėja tikimybė“, kad prašytojas gali būti priskirtas prie tarptautinės apsaugos gavėjų, negali būti nagrinėjama atskirai nuo kitos byloje esančios informacijos, o tai reiškia, kad svarstant prašymo priimtinumą institucijoms bet kuriuo atveju gali tekti atsižvelgti ir į kitą informaciją.

³¹ Žr. Direktyvos 2013/32 10 straipsnio 3 dalies a punktą.

³² Jei per ankstesnę prieglobsčio suteikimo procedūrą faktiniai duomenys buvo laikomi nesvarbiais, nacionalinės kompetentingos institucijos galėjo į juos neatsižvelgti ir nenagrinėti, ar jie pagrįsti pakankamais įrodymais. Todėl gali tekti iš naujo patikrinti šių duomenų tikslumą.

atsižvelgiant į priežastis, privertusias suinteresuotąjį asmenį palikti savo kilmės teritoriją, atitinkamas asmuo turi „visiškai pagrįstą persekiojimo baimę“, kaip jos turėtų padaryti pagal bendruosius pabėgėlio statuso gavimo kriterijus, numatytus, be kita ko, šio teisės akto 5 straipsnio 1 dalyje ir 6 straipsnyje. Taigi šis „visiškai pagrįstos persekiojimo baimės“ reikalavimas nėra susijęs su vertinimu, kurį nacionalinės kompetentingos institucijos turi atlikti pagal 12 straipsnio 1 dalies a punktą ir per kurį vertinama, ar UNRWA apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“. Bet kokia priežastis, dėl kurios asmuo galėjo išvykti iš savo kilmės teritorijos, turi būti vertinama atsižvelgiant tik į šį reikalavimą.

58. Galiu nesunkiai įsivaizduoti, kad įrodymai, kad asmuo UNRWA veiklos teritorijoje gyveno prastomis materialinėmis sąlygomis ir kad dėl tų prastų materialinių sąlygų jis išvyko iš tos teritorijos (kaip, atrodo, yra pagrindinėje byloje nagrinėjamu SN ir LN atveju), gali būti veiksnys sprendžiant tiek klausimą, ar UNRWA apsaugos ar paramos teikimas jam „nutrūko“, todėl jis *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, tiek klausimą, ar jam turi būti suteiktas šis statusas taikant bendruosius kriterijus, numatytus, be kita ko, šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje ir 6 straipsnyje. Vis dėlto nacionalinės kompetentingos institucijos negali vertinti šių įrodymų kitaip, atsižvelgusios į tai, kuris iš šių dviejų teisinių pagrindų yra tinkamas. Vykstant procedūrai, grindžiamai bendraisiais pabėgėlio statuso suteikimo kriterijais, nustatytais Direktyvoje 2011/95 (o ne šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte), nacionalinės kompetentingos institucijos įrodymus, kad atitinkamas asmuo gyveno prastomis materialinėmis sąlygomis, vertina kitaip nei pagal 12 straipsnio 1 dalies a punktą, nes jos, be kita ko, privalo sutelkti dėmesį į tai, ar gyvenimo sąlygų, kuriomis šie asmenys gyveno, pablogėjimas gali būti laikomas „persekiojimo veiksmu“³³, o ne į tai, ar tai padeda nustatyti, kad UNRWA apsaugos ar paramos teikimas nutrūko.

59. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, manau, kad nagrinėdamos paskesnę prašymą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą nacionalinės kompetentingos institucijos, atsižvelgdamos į šiai nuostatai būdingus teisinius kriterijus, turi iš naujo įvertinti faktinius duomenis, kuriuos jos jau išnagrinėjo ankstesnėje procedūroje, kuri buvo grindžiama ne šia nuostata, o bendraisiais kriterijais, kuriuos į šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį nepatenkantys asmenys turi atitikti, kad jiems būtų suteiktas pabėgėlio statusas.

B. Dėl antrojo ir trečiojo klausimų. UNRWA apsaugos ar paramos teikimo nutrūkimas, atsižvelgiant į bendras gyvenimo sąlygas, vyraujančias tam tikroje jos veiklos teritorijos dalyje

60. Antruoju ir trečiuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar, atsižvelgiant į Gazos Ruožę (kuris yra UNRWA veiklos teritorijoje) vyraujančias gyvenimo sąlygas, ir nereikalaujant, kad suinteresuotieji asmenys įrodytų, kad šios sąlygos yra konkrečiai nukreiptos prieš juos arba kad jos juos paveikė dėl jų asmeninėms aplinkybėms būdingų veiksnių, turi būti laikoma, kad UNRWA apsaugos ar paramos teikimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, asmenims, kurie pasinaudojo šia apsauga ar parama, „nutrūko“. Taip pat kyla klausimas, ar atsakymas į šį klausimą galėtų būti kitoks, kai tokie prašytojai yra vaikai.

³³ „Persekiojimo veiksmai“ apibrėžti Direktyvos 2011/95 9 straipsnyje.

61. Primenu, kad norint taikyti Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatytą statuso suteikimo nuostatą pakanka, kaip aiškiai nurodyta toje nuostatoje, kad organo ar agentūros, kaip antai UNRWA, apsaugos ar paramos teikimas nutrūktų dėl „bet kokios priežasties“.

62. Aiškindamas šių sąvokų reikšmę, Teisingumo Teismas nustatė, kad UNRWA apsaugos ar paramos teikimas nutrūksta ne tik tada, kai ši agentūra nustoja egzistuoti, bet ir tada, kai atitinkamas asmuo buvo priverstas palikti UNRWA veiklos teritoriją dėl nuo jo valios nepriklausančių priežasčių³⁴. Taip yra tuo atveju, jei kyla rimtas pavojus asmeniniam atitinkamo asmens saugumui (pirmasis reikalavimas)³⁵ ir jei ši agentūra negali užtikrinti, kad šio asmens gyvenimo sąlygos jos veiklos teritorijoje atitiktų jai patikėtą misiją, t. y. užtikrinti „tinkamas“ gyvenimo sąlygas³⁶ (antrasis reikalavimas).

63. Siekdamas patikrinti, ar šie reikalavimai tenkinami ir ar dėl to atitinkami asmenys *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvą 2011/95, nacionalinės kompetentingos institucijos turi atsižvelgti ne tik į priežastis, dėl kurių prašytojai išvyko iš UNRWA veiklos teritorijos, bet ir į tai, ar šiuo metu jie gali ten grįžti. Teisingumo Teismas šį reikalavimą labai aiškiai išdėstė Sprendime *Secretary of State for the Home Department (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)*³⁷, kuriame nusprendė, kad šios institucijos turi patikrinti, ar yra reali galimybė grįžti į UNRWA veiklos teritoriją. Jis paaikškino, kad reikia atsižvelgti į faktinius duomenis, egzistuojančius ne tik tuo metu, kai šis asmuo išvyksta iš UNRWA veiklos teritorijos, bet ir tuo metu, kai nagrinėjamas jo prašymas³⁸.

64. Iš to išplaukia, kad, kalbant apie Gazos Ruože gyvenančius asmenis, kurių nesaugumo lygis ir gyvenimo sąlygos sparčiai keičiasi, ypač po įvykių, kurie ten vyksta nuo 2023 m. spalio 7 d., reikia atsižvelgti į tikslią naujausią informaciją apie bendrą šiuo metu šioje teritorijoje vyraujančią padėtį, taip pat į priežastis, dėl kurių šie asmenys pirmiausia išvyko iš šios teritorijos.

65. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad prieš išvykdamos iš Gazos Ruožo SN ir LN nepatyrė asmeninių grėsmių savo saugumui ir kad jos iš šios teritorijos išvyko savanoriškai. Vis dėlto šis teismas paaikškina, kad 2018 m., kai SN ir LN išvyko iš Gazos Ruožo, jau buvo susidariusi situacija, vertinama kaip „beprecedentė humanitarinė krizė, susijusi su maisto, geriamojo vandens, sveikatos priežiūros paslaugų ir vaistų trūkumu, vandens ir elektros tiekimo problemomis, pastatų ir infrastruktūros sugriovimu, nedarbu“.

³⁴ Žr. 2023 m. spalio 5 d. Sprendimą *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:733, 34 ir 36 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Kaip išaiškino Teisingumo Teismas, vien išvykimas iš UNRWA veiklos teritorijos, nesant jokių požymių, kad atitinkamas asmuo buvo priverstas palikti šią teritoriją, arba savanoriškas sprendimas išvykti negali būti laikomas apsaugos ar paramos teikimo nutrūkimu.

³⁵ Šiuo atžvilgiu pridursiu, kad, kaip paaikškinau savo išvadoje byloje *SW (Palestiniečio be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:388, 40 punktas), sąvoka „didelis pavojus“ yra susijusi su tikru pavojumi, kad atitinkamos grėsmės asmens saugumui yra realios ir kad asmuo bus nesaugus, jei liks UNRWA veiklos teritorijoje. Tam, kad grėsmės būtų laikomos grėsmėmis „asmens saugumui“, jos turi būti pakankamai didelės (kitais tariant, turi suponuoti didelę žalą).

³⁶ Žr. 2022 m. kovo 3 d. Sprendimą *Secretary of State for the Home Department (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-349/20, EU:C:2022:151, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Iš Palestinos kilusio asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-507/19, EU:C:2021:3, 44 ir 54 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

³⁷ Žr. 2022 m. kovo 3 d. Sprendimą (C-349/20, EU:C:2022:151, 56 ir 57 punktai). Šis sprendimas priimtas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96), kuri buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2011/95, 12 straipsnio 1 dalies a punkto išaiškinimo. Visgi ši nuostata sutampa su pastarosios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punktu.

³⁸ Ten pat, 58 punktas.

66. Dėl laikotarpio po to, kai SN ir LN išvyko iš šios teritorijos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad UNRWA tapo sunku išlaikyti paslaugų teikimą Gazos Ruože (įskaitant maisto ir sveikatos priežiūros paslaugas). Teismas taip pat pažymi, jog net prieš įvykius, kurie toje teritorijoje vyksta nuo 2023 m. spalio 7 d., nebuvo garantijų, kad SN ir LN, jei būtų grįžusios į Gazos Ruožą, būtų galėjusios gauti iš UNRWA joms reikalingų maisto produktų, vaistų, sveikatos priežiūros paslaugas ar išsilavinimą. Atsižvelgdamas į šią informaciją, jis abejoja, kad iš *bet kurių* palestiniečių kilmės asmenų be pilietybės būtų galima reikalauti grįžti į tą teritoriją.

67. Pritariu Komisijai, kad Teisingumo Teismas neturi pats vertinti faktinių Gazos Ruože vyraujančių bendrų gyvenimo sąlygų ar pareiškėjų pagrindinėje byloje asmeninių aplinkybių. Iš tiesų reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi įgaliojimus ne taikyti Sąjungos teisės nuostatas konkrečiam atvejui, o tik priimti sprendimus dėl Sutarčių ir Sąjungos institucijų teisės aktų aiškinimo. Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (arba, priklausomai nuo aplinkybių, nacionalinės kompetentingos institucijos), visų pirma atsižvelgdamas į *šiuo metu* Gazos Ruože vyraujančias bendras gyvenimo sąlygas, turi patikrinti, ar SN ir LN turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą. Vis dėlto Teisingumo Teismas turi teisę patikslinti teisinius kriterijus, kuriuos šiuo atžvilgiu turi taikyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas arba minėtos institucijos, ir šiam vertinimui svarbias aplinkybes.

68. Šiuo atžvilgiu reikia atsakyti į esminį klausimą, ar tam, kad būtų galima konstatuoti, jog UNRWA apsaugos ar paramos teikimas asmeniui, kuris naudojosi šia apsauga ar parama šios agentūros veiklos teritorijoje ar jos dalyje, nutrūko, pakanka, kad toks asmuo remtųsi ten vyraujančiomis bendromis gyvenimo sąlygomis.

1. Santykinė informacijos, susijusios su bendromis gyvenimo sąlygomis, svarba...

69. Pažymėtina, kad tais atvejais, kai *netaikomas* Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktas ir dėl to nacionalinės kompetentingos institucijos remiasi bendraisiais kriterijais, pagal kuriuos sprendžiama, ar suteikti šioje direktyvoje numatytą pabėgėlio statusą (šie kriterijai išsamiai išdėstyti, be kita ko, šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalyje ir 6 straipsnyje), tai, kad asmeniui gresia rimtas pavojus patirti didelę žalą dėl netinkamų gyvenimo sąlygų, žiauraus elgesio, nesirenkamojo smurto ar kitokią didelę žalą, jei jis turėtų grįžti į savo kilmės šalį ar teritoriją, savaime nereiškia, kad jis *de facto* turi teisę į pabėgėlio statusą.

70. Pagal šiuos bendruosius kriterijus pabėgėlio statusas suteikiamas tik tuo atveju, jei prieglobsčio prašytojui kyla „visiškai pagrįsta persekiojimo baimė“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 5 straipsnio 1 dalį ir 6 straipsnį. „Visiškai pagrįsta persekiojimo baimė“ atsiranda tik jeigu atitinkamus veiksmus, kurie yra „persekiojimo veiksmai“ (kaip apibrėžta šios direktyvos 9 straipsnyje), atlieka tam tikri subjektai (išvardyti šios direktyvos 6 straipsnyje) ir jie yra susiję su konkrečia priežastimi (kaip aprašyta Direktyvos 2011/95 10 straipsnyje).

71. Vis dėlto dėl didelės žalos pavojaus, net jei jis nesiekia „visiškai pagrįstos persekiojimo baimės“ lygio, atitinkami asmenys gali įgyti teisę gauti papildomą apsaugą, kuri yra kita tarptautinės apsaugos forma³⁹ (jos sąlygos išsamiai išdėstytos tos direktyvos 15 straipsnyje). Tai taip pat gali sukurti bendresnę pareigą valstybėms narėms nesiųsti šių asmenų atgal į jų kilmės šalį ar teritoriją, taikant negrąžinimo principą. Šis principas įtvirtintas, be kita ko,

³⁹ Žr. Direktyvos 2011/95 2 straipsnio a, e ir g punktus.

EŽTK 3 straipsnyje⁴⁰ ir Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje. Visų pirma pagal pastarąją nuostatą reikalaujama, kad niekas „negali būti perkeltas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje jam gresia mirties bausmė arba kurioje jis gali patirti kankinimų ar kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas“.

72. Kitokia analizė reikalinga, kai taikomas Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktas.

73. Kaip jau paaškinau, toje nuostatoje palestiniečių kilmės asmenų be pilietybės, kurie naudojami UNRWA teikiama apsauga ar parama, teisė į pabėgėlio statusą siejama su tuo, ar tos apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“. Kaip nurodžiau šios išvados 62 punkte, UNRWA misija yra užtikrinti „tinkamas gyvenimo sąlygas“ jos globojamiems ar remiamiems asmenims, tenkinant jų pagrindinius poreikius (be kita ko, maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos). Atsižvelgiant į tai, kad Chartijos 4 straipsnyje (kuriame nustatyta, kad „[n]iekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas“ ir kuris atitinka EŽTK 3 straipsnį) nustatytas draudimas yra glaudžiai susijęs su pareigomis apsaugoti žmogaus *orumą*⁴¹, man mažų mažiausiai aišku, kad UNRWA misija turi būti laikoma „nutrūkusia“, jei yra didelis pavojus, kad šie asmenys, grįžę į UNRWA veiklos teritoriją (ar jos dalį), patirtų su Chartijos 4 straipsniu nesuderinamą elgesį, nes jų pagrindiniai poreikiai (kuriuos UNRWA privalo užtikrinti) negalėtų būti tenkinami. Tai apima netinkamas gyvenimo sąlygas, netinkamą elgesį, nesirenkamąjį smurtą, taip pat kitą didelę žalą (tai suponuoja fizinio ar psichinio skausmo ar kančios sukėlimą – tokio, kuris yra pakankamai intensyvus ar ilgai trunkantis, kad atitiktų toje nuostatoje nustatytą ribą⁴²), kuri yra tokia pati kaip Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta riba⁴³. Svarbu tai, kad nereikalaujama įrodyti, jog didelę žalą padarė tam tikri subjektai arba kad ji yra susijusi su konkrečia priežastimi ir todėl prilygsta „persekiojimui“.

74. Taigi, jei asmuo, kuris naudojami UNRWA apsauga ar parama, dėl to, kad UNRWA neužtikrino jo pagrindinių poreikių patenkinimo⁴⁴, patiria netinkamą elgesį, atitinkantį šią ribą, bent turi būti laikoma, kad abu reikalavimai, kuriuos nurodžiau šios išvados 62 punkte, yra įvykdyti. Konkrečiai kalbant, turi būti laikoma, kad atitinkamas asmuo buvo „priverstas išvykti“ iš UNRWA veiklos teritorijos ir dėl šios priežasties *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą.

75. Taigi, kaip ką tik paaškinau, Chartijos 4 straipsnio neatitinkančio elgesio pavojus pats savaime niekam nesuteikia teisės gauti pabėgėlio statusą Sąjungoje. Vis dėlto ši nuostata atlieka ypatingą vaidmenį kalbant apie palestiniečių kilmės asmenis be pilietybės, kurie pasinaudojo

⁴⁰ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (EŽTK), pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 d. Taigi pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį Chartijos 4 straipsnio reikšmė ir taikymo sritis yra tokia pati, kaip nustatyta EŽTK 3 straipsnyje.

⁴¹ Šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 19 d. Sprendimą *Ibrahim ir kt.* (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ir C-438/17, EU:C:2019:219, 87 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija). Pažymėtina, kad pagarba žmogaus orumui yra Chartijos 1 straipsnio objektas. Kaip paaškinu generalinė advokatė V. Trstenjak, „Chartijos 1 straipsnyje numatyta, kad žmogaus orumą būtina ne tik „gerbti“, bet ir „saugoti“. Tokia pozityvi apsauginė funkcija būdinga ir Chartijos 4 straipsniui“ (žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą sujungtose bylose *NS* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:610, 112 punktą).

⁴² Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) suformuotą jurisprudenciją tam, kad netinkamas elgesys patektų į EŽTK 3 straipsnio (kuris atitinka Chartijos 4 straipsnį) taikymo sritį, jis turi pasiekti minimalų sunkumo lygį (žr., be kita ko, 2010 m. birželio 1 d. EŽTT sprendimo *Gäfgen prieš Vokietiją* (CE:ECHR:2010:0601JUD002297805) 88 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

⁴³ Chartijos 19 straipsnio 2 dalis grindžiama tokiu pačiu žalos lygiu kaip ir jos 4 straipsnis. Dėl visa ko atkreipiu dėmesį į tai, kad trečiajame klausime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mini negražinimo principą darydamas aiškiai nuorodą ne tik į Chartijos 19 straipsnio 2 dalį, bet ir į Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalį. Komisija tvirtina, kad ši nuostata netaikoma, kai nacionalinės kompetentingos institucijos tikrina, ar tenkinamos šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatytos sąlygos, nes ji yra Direktyvos 2011/95 VII skyriaus dalis ir taikoma tik šio skyriaus nuostatoms, o 12 straipsnio 1 dalies a punktas yra šio teisės akto III skyriuje. Visgi man aišku, kad Direktyvos 2011/95 21 straipsnio 1 dalį sudaro ne kas kita, o šio plataus pobūdžio principo, kurio valstybės narės turi laikytis, kai taiko šį teisės aktą, konkreti išraiška.

⁴⁴ Nesvarbu, kokia būtų UNRWA negalėjimo to padaryti priežastis.

UNRWA apsauga ar parama, ir sprendžiant klausimą, ar jie turi teisę į pabėgėlio statusą Sąjungoje pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą. Šiuo atžvilgiu primenu, kad, kaip paaiškinau šios išvados 39 punkte, palestiniečių kilmės asmenis be pilietybės tarptautinė bendruomenė jau yra pripažinusi pabėgėliais. Priežastis, dėl kurios jiems nesuteikiamas pabėgėlio statusas pagal Direktyvą 2011/95, yra ta, kad jie turėtų gauti *veiksmingą* apsaugą ar paramą iš UNRWA, kuri turi pasirūpinti jų pagrindiniais poreikiais (be kita ko, maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos) ir užtikrinti jiems tinkamas gyvenimo sąlygas. Statuso nesuteikimas nebegali būti pateisinamas, jei dėl to, kad UNRWA negali užtikrinti šių pagrindinių poreikių patenkinimo, elgesys su jais yra nesuderinamas su Chartijos 4 straipsniu.

76. Atsižvelgdamas į tai, manau, kad tai, ar įrodymų apie UNRWA veiklos teritorijoje ar jos dalyje vyraujančių bendrų gyvenimo sąlygų pablogėjimą gali pakakti, kad būtų galima nustatyti, kad elgesys su atitinkamu asmeniu bus nesuderinamas su Chartijos 4 straipsniu, jei tas asmuo grįš į šią teritoriją, ir kad dėl to UNRWA apsaugos ar paramos teikimas jam „nutrūko“, kaip tai suprantama Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte, priklauso būtent nuo šių bendrų gyvenimo sąlygų pablogėjimo laipsnio.

77. Viena vertus, sutinku, jog vien to, kad bendros gyvenimo sąlygos UNRWA veiklos teritorijoje ar jos dalyje yra prastesnės už tas, kuriomis asmuo galėtų naudotis, jei jam būtų suteiktas pabėgėlio statusas valstybėje narėje, nepakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog šis asmuo buvo priverstas palikti šią teritoriją⁴⁵. Kita vertus, man atrodo, kad negalima atmesti galimybės, jog tam tikrose situacijose tos bendros gyvenimo sąlygos gali tapti tokios nepakenčiamos, kad gali būti laikomos „netinkamomis“ kiekvienam ten gyvenančiam palestiniečių kilmės asmeniui be pilietybės (a skirsnis). Kaip paaiškinsiu, tai, ar atitinkamas asmuo gali būti laikomas „priverstu“ išvykti iš UNRWA veiklos teritorijos dėl tų pačių (nors ir ne tokių sunkių) bendrų gyvenimo sąlygų, priklauso nuo to, ar jis priklauso ypač pažeidžiamai grupei (b skirsnis), ar dėl savo asmeninių aplinkybių turi būti laikomas ypač pažeidžiamu arba ypač nukentėjusiu (c skirsnis).

a) Situacijos, kai bendros gyvenimo sąlygos yra „netinkamos“ visiems

78. Primenu, kad, be kita ko, Sprendime *Elgafaji* Teisingumo Teismas, sprenddamas klausimą, ar gali būti suteikta papildoma apsauga dėl vidaus ar tarptautinio ginkluoto konflikto sukulto nesirenkamojo smurto, jau nusprendė, kad esama situacijų, kai nesirenkamojo smurto laipsnis pasiekia tokį aukštą lygį, kad yra rimtas pagrindas manyti, jog civilis asmuo, grįžęs į atitinkamą šalį ar teritoriją, vien dėl savo buvimo toje teritorijoje susidurtų su realiu pavojumi gyvybei⁴⁶.

79. Be to, Sprendime *Jawo* Teisingumo Teismas jau pripažino (nors vis dar ne Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo kontekste)⁴⁷, kad tam tikrose geografinėse teritorijose praktiškai gali kilti tokių didelių veiklos problemų (arba sisteminių trūkumų), kad yra didelė rizika, jog elgesys su bet kuriuo tarptautinės apsaugos prašytoju, kai jis bus perkeltas arba grąžintas į tas teritorijas, gali būti nesuderinamas su Chartijos 4 straipsniu. Tokiomis aplinkybėmis apie bet kurio prieglobsčio prašytojo perkėlimą ar grąžinimą į šias

⁴⁵ Šiuo klausimu žr. 2023 m. spalio 5 d. Sprendimą *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:733, 45 punktas).

⁴⁶ Šiuo klausimu žr. 2009 m. vasario 17 d. sprendimą (C-465/07, EU:C:2009:94, 43 punktas). Taip pat žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *Bundesrepublik Deutschland (Sąvoka „rimta ir asmeninė grėsmė“)* (C-901/19, EU:C:2021:472, 27 ir 28 punktai) ir naujausią 2023 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Sąvoka „didelė žala“)* (C-125/22, EU:C:2023:843, 40 ir 41 punktai).

⁴⁷ Žr. 2019 m. kovo 19 d. sprendimą (C-163/17, EU:C:2019:218). Šis sprendimas buvo susijęs su klausimu, ar pagal Chartijos 4 straipsnį gali būti draudžiamas prašytojo perdavimas valstybei narei, atsakingai už jo tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, dėl įtariamų sisteminių prieglobsčio procedūros ir priėmimo sąlygų trūkumų toje valstybėje narėje. Dėl to paties klausimo taip pat žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, 81 ir 86–94 punktai).

geografines vietas paprasčiausiai negali būti nė kalbos⁴⁸, atsižvelgiant į ten vyraujančias bendras gyvenimo sąlygas, ir šiems asmenims nereikia įrodyti, kad jie priklauso ypač pažeidžiamai prieglobsčio prašytojų grupei (pavyzdžiui, dėl to, kad jie yra vaikai) arba kad jie yra ypač pažeidžiami dėl savo asmeninių aplinkybių (pavyzdžiui, dėl ligos), arba kad ypač tikėtina, jog šios bendros sąlygos gali juos paveikti vėlgi dėl jų asmeninių aplinkybių (pavyzdžiui, dėl to, kad jų namas yra vietovėje, kurioje yra ypač didelė smurto veiksmų tikimybė).

80. Tokį visuotinį draudimą gali lemti tik ypač rimta situacija. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tas ypač didelis sunkumo lygis nebus pasiektas situacijose, kurioms tik būdingas, kad ir didelis nesaugumo laipsnis arba reikšmingas bendrų gyvenimo sąlygų pablogėjimas⁴⁹. Turi būti rimtas pavojus, kad į tą teritoriją sugrąžinti asmenys dėl šių didelių veiklos problemų (arba sisteminių trūkumų) atsidurs nepaprastai sunkioje materialinėje padėtyje, dėl kurios jie negalės patenkinti savo būtinausių poreikių, kaip antai maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos, ir kuri kenkia jų fizinei ar psichinei sveikatai arba dėl kurios jie atsidurs su žmogaus orumu nesuderinamoje padėtyje⁵⁰.

81. Manau, kad šią logiką galima suprasti taikant Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą. Pirma, Chartijos 4 straipsnis yra universaliai taikoma nuostata, todėl bet koks Teisingumo Teismo atliekamas šios nuostatos aiškinimas neapsiriboja konkrečiu antrinės teisės aktu. Antra, mažų mažiausiai negalima atmesti galimybės, kad dalyje UNRWA veiklos teritorijos (nagrinėjamu atveju – Gazos Ruože) gali atsirasti tokio rimtumo sisteminių trūkumų (pavyzdžiui, dėl ginkluoto konflikto, karinės blokados arba, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „beprecedentės humanitarinės krizės“), kad yra didelis pavojus, jog bet kuris į šią teritoriją grąžintas asmuo vien dėl to, kad jis yra šioje teritorijoje, atsidurs nepaprastai sunkioje materialinėje padėtyje, dėl kurios jis negalės patenkinti savo būtinausių poreikių, kaip antai maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos, ir kuri kenkia jo fizinei ar psichinei sveikatai arba dėl kurios jis atsiduria su žmogaus orumu, taigi ir su Chartijos 4 straipsniu, nesuderinamoje padėtyje.

82. Manau, kad tokiais atvejais pakanka įrodymų apie tokias bendras gyvenimo sąlygas, t. y. iš pareiškėjų negalima reikalauti įrodyti, kad šios bendros sąlygos jiems yra asmeniškai „netinkamos“ (pavyzdžiui, dėl jų ypatingo pažeidžiamumo) arba kad šios sąlygos jiems daro ypatingą poveikį dėl jų asmeninėms aplinkybėms būdingų veiksnių (pavyzdžiui, dėl to, kad jų namas yra gatvėje, kuri nuolat apšaudoma raketomis, kaip kad yra SN ir LN atveju)⁵¹.

83. Vis dėlto reikia nustatyti, kad bendros gyvenimo sąlygos iš tikrųjų gali būti laikomos „netinkamomis“ praktiškai *visiems* ir dėl to nesuderinamomis su Chartijos 4 straipsniu, t. y. jos turi būti tokios sunkios, kad gali kelti susirūpinimą žmonėms, nepriklausomai nuo jų asmeninių aplinkybių ar tapatybės. Jei taip yra, galima manyti, kad bet kurio prašytojo, kuris turėtų grįžti į tą teritoriją, saugumui kiltų didelis pavojus (pirmasis kriterijus, apie kurį kalbėjau šios išvados 60 punkte) ir kad UNRWA negali užtikrinti, kad tokio asmens gyvenimo sąlygos atitiktų jai patiktą užduotį, t. y. užtikrinti „tinkamas“ gyvenimo sąlygas garantuojant pagrindinių poreikių patenkinimą (antrasis kriterijus). Todėl reikia laikyti, kad šios agentūros apsaugos ar paramos teikimas tokiam pareiškėjui „nutrūko“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą.

⁴⁸ Žr. 2019 m. kovo 19 d. Sprendimą *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218, 85 punktas).

⁴⁹ Ten pat, 91 punktas.

⁵⁰ Ten pat, 92 ir 93 punktai.

⁵¹ Pagal analogiją žr. 2023 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Savoka „didelė žala“)* (C-125/22, EU:C:2023:843, 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

b) Situacijos, kai prašytojas turi įrodyti, kad priklauso ypač pažeidžiamai grupei

84. Mano nuomone, situacijose, kurios nėra tokio sunkumo lygio, kaip aptartas pirmesniame skirsnyje, reikia atsižvelgti į įvairius niuansus. Faktiškai, situacijose, kuriose sisteminiai trūkumai nėra tokie dideli, kad bendros gyvenimo sąlygos būtų laikomos „netinkamomis“ praktiškai *visiems* ir dėl to nesuderinamomis su Chartijos 4 straipsniu, vis dėlto gali susidaryti tam tikroms ypač pažeidžiamoms asmenų grupėms (arba tam tikriems ypač pažeidžiamiems asmenims, kaip paaškinsiu kitame skirsnyje) „netinkamos gyvenimo sąlygos“ dėl to, kad jiems neleidžiama patenkinti savo būtinausių poreikių.

85. Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas visų pirma nori sužinoti, ar tai, kad pareiškėjas yra *vaikas*, turi įtakos sunkumo lygiui, kurio reikia, kad bendros gyvenimo sąlygos Gazos Ruože būtų laikomos „netinkamomis“.

86. Pažymėtina, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad vertinimas, ar iš tiesų egzistuoja „reali nežmoniško ar žeminančio elgesio, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį, grėsmė“, priklauso nuo konkretaus atitinkamo prieglobsčio prašytojo pažeidžiamumo⁵². Be to, EŽTT pripažino, kad minimalaus žiauraus elgesio laipsnio, kurį turi pasiekti netinkamas elgesys, kad patektų į EŽTK 3 straipsnio taikymo sritį, vertinimas „akivaizdžiai yra santykinis“⁵³.

87. Kalbant apie vaikus, Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje, susijusioje su EŽTK 3 straipsnio aiškinimu, ne kartą pabrėžė, kad jie yra ypač pažeidžiama grupė, turinti specifinių poreikių, kurie, ypač saugumo ir apsaugos požiūriu, skiriasi nuo suaugusiųjų poreikių⁵⁴. Ši jurisprudencija atsispindi įvairiuose Sąjungos prieglobsčio teisės srities teisės aktuose, nes, pavyzdžiui, valstybės narės privalo užtikrinti, kad vaikams sudarytos gyvenimo sąlygos po to, kai jiems suteiktas pabėgėlio statusas⁵⁵, taip pat kol bus priimtas sprendimas dėl to, ar jiems turi būti suteikta tarptautinė apsauga, būtų proporcingos jų poreikiams ir atitiktų jų ypatingą pažeidžiamumą⁵⁶. Atrodo, visuotinai pripažįstama, kad gyvenimo sąlygos, kurios negali būti laikomos „netinkamomis“ suaugusiesiems, vis dėlto gali būti laikomos „netinkamomis“ vaikų grupei⁵⁷.

⁵² Šiuo klausimu žr. 2017 m. vasario 16 d. Sprendimą *C. K. ir kt.* (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 73 punktas).

⁵³ Žr., be kita ko, 1978 m. balandžio 25 d. EŽTT sprendimą *Tyrer prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1978:0425JUD000585672, 30 punktas).

⁵⁴ Žr. 2014 m. lapkričio 4 d. EŽTT sprendimo *Tarakhel prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2014:1104JUD00292171) 99 punktą. Šiuo atžvilgiu EŽTT priminė, kad vaikai turi specifinių poreikių, kurie visų pirma susiję su jų amžiumi ir savarankiškumo stoka, taip pat prieglobsčio prašytojo statusu.

⁵⁵ Žr. Direktyvos 2011/95 20 straipsnio 3 dalį, kurioje nurodyta, kad vaikai yra „pažeidžiami asmenys“ (be kita ko, kartu su neįgaliaisiais, vyresnio amžiaus asmenimis ir nėsčiomis moterimis). Komisija mano, kad ši nuostata netaikoma tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje. Iš tiesų ji primena, kad 20 straipsnio 3 dalis yra Direktyvos 2011/95 VII skyriuje. Šis skyrius, kuris vadinasi „Tarptautinės apsaugos pobūdis“ (ir į kurį neįeina 12 straipsnio 1 dalies a punktas), yra susijęs su apsaugos priemonėmis, kurias valstybės narės turi taikyti po to, kai asmeniui suteikiamas pabėgėlio statusas, o ne prieš tai. Vis dėlto, mano nuomone, tai nereiškia, kad šia nuostata negalima remtis kaip iliustruojančia faktą, kad nepilnamečiai paprastai pripažįstami ypač pažeidžiama prieglobsčio prašytojų grupe.

⁵⁶ Šiuo klausimu žr. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96), 21 straipsnį.

⁵⁷ Pridursiu, kad Direktyvos 2011/95 18 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, jog „įgyvendindamos šią direktyvą valstybės narės pirmiausia turėtų atsižvelgti į geriausius vaiko interesus“ ir kad „[v]ertindamos geriausius vaiko interesus valstybės narės visų pirma turėtų tinkamai atsižvelgti į šeimos vienovės principą, nepilnamečio gerovę ir socialinę raidą, saugumo ir apsaugos aspektus ir į nepilnamečio nuomonę pagal jo amžių ir brandą“. Ši konstatuojamoji dalis atspindi Chartijos 24 straipsnio 2 dalies, kurios turi būti laikomasi imantis *visų* su vaikais susijusių veikslių, turinį.

88. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, man akivaizdu, kad tam tikrais atvejais bendros gyvenimo sąlygos, nors ir nepablogėjusios tiek, kad keltų rimtą didelės žalos pavojų praktiškai bet kuriam asmeniui, vis dėlto gali būti laikomos keliančiomis rimtą didelės žalos pavojų *bet kuriam* vaikui, nesuderinamą su Chartijos 4 straipsniu, dėl to, kad vaikai sudaro ypač pažeidžiamą „prieglobsčio prašytojų“ grupę.

89. Manau, kad tokiais atvejais šiai ypač pažeidžiamai grupei (ar bet kuriai kitai ypač pažeidžiamai grupei) priklausantys asmenys neprivalo individualiai įrodinėti, kad bendros gyvenimo sąlygos jiems yra „netinkamos“ ir todėl nesuderinamos su Chartijos 4 straipsniu, jei tik galima įrodyti, kad, pirma, tos bendros gyvenimo sąlygos yra pakankamai sunkios, kad būtų laikomos „netinkamomis“ bet kuriam tai grupei priklausančiam asmeniui, ir, antra, dėl atitinkamų asmeninių aplinkybių (pavyzdžiui, amžiaus, lyties arba konkrečios būklės ar negalios) pareiškėjas priskiriamas tai grupei.

c) Situacijos, kai atitinkamas asmuo turi įrodyti, kad dėl savo asmeninių aplinkybių jis yra ypač pažeidžiamas arba kad dėl bendrų gyvenimo sąlygų jis patiria ypatingą poveikį

90. Kaip jau nurodžiau šios išvados 84 punkte, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad taip pat yra tam tikrų situacijų, kai bendros gyvenimo sąlygos negali būti laikomos „netinkamomis“ praktiškai visiems arba vienai ar kelioms ypač pažeidžiamoms asmenų grupėms ir todėl nesuderinamomis su Chartijos 4 straipsniu. Vis dėlto šiose situacijose vis tiek gali susidaryti tam tikriems asmenims, kurie turi būti laikomi ypač pažeidžiamais dėl savo asmeninių aplinkybių⁵⁸ arba kuriems tos pačios bendros sąlygos turi ypatingą poveikį dėl jų asmeninėms aplinkybėms būdingų veiksnių (pavyzdžiui, dėl to, kad jų namas yra gatvėje, kuri nuolat apšaudoma raketomis), „netinkamos gyvenimo sąlygos“. Iš tiesų, kaip paaikškino generalinis advokatas M. Wathelet, „su [Chartijos 4 straipsnio] absoliučiu pobūdžiu būtų akivaizdžiai nesuderinama, jei valstybės narės galėtų neatsižvelgti į prieglobsčio prašytojui kylantią realią ir pagrįstą grėsmę patirti nežmonišką ir žeminamą elgesį vadovaudamasi tuo, kad ši grėsmė kyla ne dėl sisteminių trūkumų atsakingoje valstybėje narėje“⁵⁹.

91. Teisingumo Teismas jau rėmėsi šiais argumentais Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo kontekste. Iš tiesų savo Sprendime *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)*, kuris susijęs su asmeniu, sergančiu ypač sunkia liga, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad UNRWA apsaugos ar paramos teikimas turi būti laikomas „nutrūkusi“, jei ši agentūra negali užtikrinti tokiam asmeniui galimybės gauti specialią medicininę priežiūrą ir gydymą, be kurių kyla realus neišvengiamos mirties pavojus arba realus pavojus, kad jo sveikatos būklė gerokai, greitai ir nepataisomai pablogės ar labai sutrumpės gyvenimo trukmė⁶⁰.

⁵⁸ Teisingumo Teismas iš esmės pripažino, kad padėtis, kuri ne visais atvejais prilygsta nepaprastai sunkiai materialinei padėčiai, vis dėlto gali būti laikoma tokia, kai pareiškėjas gali įrodyti išskirtinių, tik jam būdingų aplinkybių, rodančių jo ypatingą pažeidžiamumą, buvimą (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 19 d. Sprendimo *Jawo*, C-163/17, EU:C:2019:218, 95 punktą). Taip pat žr. 2017 m. vasario 16 d. Sprendimą *C. K. ir kt.* (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 73 punktas), susijusį su prieglobsčio prašytoja, kuri sirgo itin sunkia psichikos liga, t. y. depresija po gimdymo, ir kuriai periodiškai pasireiškėdavo polinkis į savižudybę. Šiuo atžvilgiu taip pat primenu, jog EŽTT dėl EŽTK 3 straipsnio yra nusprendęs, kad tai, ar netinkamas elgesys, kurį asmuo patyrė arba kurį jam gresia patirti, pasiekia reikalaujamą sunkumo laipsnį, priklauso „nuo visų bylos aplinkybių, kaip antai elgesio trukmės ir jo fizinio ar psichinio poveikio, o kai kuriais atvejais – nuo nukentėjusiojo asmens lyties, amžiaus ir sveikatos būklės“ (žr. 2014 m. lapkričio 4 d. EŽTT sprendimą byloje *Tarakhel prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2014:1104JUD002921712, 118 punktas).

⁵⁹ Žr. generalinio advokato M. Wathelet išvados byloje *Jawo* (C-163/17, EU:C:2018:613) 86 punktą.

⁶⁰ Žr. 2023 m. spalio 5 d. Sprendimą *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)* (C-294/22, EU:C:2023:733, 46 ir 48 punktai ir rezoliucinė dalis).

92. Tokiose situacijose, kaip ta, dėl kurios priimtas sprendimas *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)*, bendros gyvenimo sąlygos, vyraujančios dalyje UNRWA veiklos teritorijos, savaime nebuvo pakankamai sunkios, kad būtų galima konstatuoti, jog elgesys su visais ar net tam tikra asmenų grupe yra nesuderinamas su Chartijos 4 straipsniu. Tačiau pareiškėjas galėjo remtis jam būdingomis asmeninėmis aplinkybėmis, dėl kurių jis buvo ypač pažeidžiamas ir dėl kurių šios bendros gyvenimo sąlygos jam asmeniškai buvo nepakeliamos ir „netinkamos“ (taigi nesuderinamos su šia nuostata).

2. ... bet būtinybė visais atvejais atlikti individualų vertinimą

93. Aš ką tik išsamiai aprašiau ankstesniuose skyriuose tris galimus scenarijus, pagal kuriuos UNRWA apsaugos ar paramos teikimas gali būti laikomas „nutrūkusiu“ dėl to, kad ši agentūra negali užtikrinti tinkamų gyvenimo sąlygų palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, pasinaudojusiems jos apsauga ar parama, iš esmės garantuodama, kad būtų patenkinti jų pagrindiniai poreikiai, kaip antai maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos.

94. Manau, atitinkama svarba, kurią reikia suteikti, viena vertus, bendroms gyvenimo sąlygoms, vyraujančioms UNRWA veiklos teritorijoje ar jos dalyje, ir, kita vertus, atitinkamų asmenų asmeninėms aplinkybėms, skiriasi priklausomai nuo to, kuris iš šių trijų scenarijų taikomas. Pirmųjų dviejų scenarijų atveju *nebūtina* individualiai įrodyti, kad tos bendros gyvenimo sąlygos yra „netinkamos“ atitinkamam asmeniui, nes tos sąlygos yra tokios sunkios, kad jas būtų galima laikyti „netinkamomis“ visiems apskritai arba ypač pažeidžiamų asmenų grupei, kuriai tas asmuo priklauso, ir dėl to nesuderinamomis su Chartijos 4 straipsniu. Visgi trečiojo scenarijaus atveju bendrų gyvenimo sąlygų „netinkamas“ pobūdis turi būti įrodytas individualiai, remiantis konkrečiu pažeidžiamumu ar kitomis aplinkybėmis, būdingomis atitinkamam asmeniui.

95. Papildomai norėčiau pateikti tokią pastabą. Nors bendros gyvenimo sąlygos, vyraujančios tam tikroje UNRWA veiklos teritorijos dalyje, visada yra svarbios siekiant nustatyti, ar šios agentūros apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“, kaip tai suprantama Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte, į jas galima atsižvelgti tik atliekant individualų vertinimą. Tiesa, Teisingumo Teismas šį reikalavimą jau pabrėžė Sprendime *Abed El Karem El Kott ir kt.*⁶¹ Iš tiesų jis nusprendė, kad nagrinėdamos, ar asmuo dėl priežasčių, kurių jis negali kontroliuoti ir kurios nepriklauso nuo jo valios, negali naudotis UNRWA apsauga ar parama, nacionalinės kompetentingos institucijos turi *individualiai* įvertinti visus svarbius veiksnius.

96. Atsižvelgdamas į šią jurisprudenciją, sutinku su Komisija, kad bendro pobūdžio informacija, susijusi su bendromis gyvenimo sąlygomis atitinkamoje teritorijoje, kurioje veikia UNRWA, arba jos dalyje (šiuo atveju – Gazos Ruože), visada turi būti įtraukta į individualų vertinimą. Net ir pirmuoju atveju pabėgėlio statusas automatiškai suteikiamas ne visiems. Kaip jau nurodžiau šios išvados 83 punkte, atitinkami asmenys vis tiek turi prašyti suteikti jiems šį statusą, ir kiekvienu konkrečiu atveju reikia nustatyti ne tik tai, kad jie iš tikrųjų naudojosi UNRWA apsauga ar parama atitinkamoje teritorijoje (ar jos dalyje), bet ir tai, kad vertinimo metu bendros gyvenimo sąlygos toje geografinėje vietovėje gali būti laikomos netinkamomis praktiškai visiems, todėl yra rimtas pagrindas manyti, kad pareiškėjui kiltų realus pavojus patirti su Chartijos 4 straipsniu nesuderinamą žalą vien dėl jo buvimo toje vietovėje, ir nereikia įrodyti, kad jam konkrečiai gresia tokia žala, jei jis ten grįžtų.

⁶¹ Žr. to sprendimo 64 punktą.

97. Svarbu pabrėžti tokio individualaus vertinimo būtinybę. Jei tokio reikalavimo nebūtų, Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta sistema tam tikru atžvilgiu taptų lygiavertė Direktyvoje 2001/55/EB⁶² nustatytai sistemai, pagal kurią masinio perkeltųjų asmenų antplūdžio atveju suteikiama laikina apsauga (kitokia apsaugos forma, kuri yra skirtinga ir ne tokia plati kaip pabėgėlio statusas ar papildoma apsauga), nereikalaujant, kad šie asmenys pateiktų individualius prašymus ir kad jie būtų vertinami individualiai. Ta direktyva skirta taikyti tik tam tikrais ribotais atvejais ir tik po oficialaus Europos Sąjungos Tarybos sprendimo (toks sprendimas, pavyzdžiui, neseniai buvo priimtas dėl perkeltųjų asmenų, kurie dėl Rusijos ginkluotųjų pajėgų karinės invazijos turėjo palikti Ukrainą 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau)⁶³. Mano nuomone, Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte nustatytas mechanizmas negali pakeisti nustatytojo Direktyvoje 2001/55.

98. Be to, kaip jau paaškinau šios išvados 38 punkte, prieš suteikdamos pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, nacionalinės kompetentingos institucijos kiekvienu atveju taip pat turi patikrinti, ar atitinkamiems asmenims netaikomi jokie šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkte ir 2 ir 3 dalyse nurodyti statuso nesuteikimo pagrindai⁶⁴. Šiose nuostatose iš esmės numatyta, kad pabėgėlio statusas nebus suteiktas palestiniečių kilmės asmeniui be pilietybės (net jei jis naudojosi UNRWA apsauga ar parama), jei yra rimtų priežasčių manyti, kad jis vykdė, kurstė ar kitaip dalyvavo vykdant tam tikrus nusikaltimus (nusikaltimus taikai, karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui, sunkius nepolitinius nusikaltimus už prieglobsčio šalies ribų arba kitus Jungtinių Tautų principams prieštaraujančius veiksmus). Tai, mano nuomone, apimtų teroro aktų vykdymą ir bet kokios formos dalyvavimą vykdant tokius aktus arba kurstymą juos vykdyti (pavyzdžiui, naujausias pavyzdys – aktai, kuriuos prieš Izraelį įvykdė „Hamas“).

99. Iš to išplaukia, kad, kaip Teisingumo Teismas jau nusprendė, tai, kad palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės *ipso facto* turi teisę į Direktyvoje 2011/95 numatytas lengvatas, kaip tai suprantama pagal jos 12 straipsnio 1 dalies a punktą, jei UNRWA apsaugos ar paramos teikimas nutrūksta, nereiškia besąlygiškos teisės į pabėgėlio statusą⁶⁵.

C. Dėl ketvirtojo klausimo. Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto ir su papildoma apsauga susijusių nuostatų sąsaja

100. Kaip suprantu, ketvirtasis klausimas, kurio tikslą ir prasmę, turiu pripažinti, iš pirmo žvilgsnio suprasti nelengva, yra susijęs su Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto, kuris tam tikromis sąlygomis suteikia galimybę palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės *ipso facto* gauti pabėgėlio statusą, ir jos nuostatų, susijusių su „papildoma apsauga“, kuri, kaip jau minėjau šios išvados 71 punkte, yra kitokia (ir ne tokia plati)⁶⁶ tarptautinės apsaugos forma nei ta, kurią suteikia pabėgėlio statusas, tarpusavio sąsaja.

⁶² 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 162).

⁶³ Žr. 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimą (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga (OL L 71, 2022, p. 1).

⁶⁴ Šiuo klausimu žr. 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Alheto* (C-585/16, EU:C:2018:584, 86 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

⁶⁵ Žr. Sprendimo *Abed El Karem El Kott ir kt.* 75 punktą.

⁶⁶ Pavyzdžiui, leidimas gyventi šalyje gali būti trumpesnis (žr. Direktyvos 2011/95 24 straipsnį). Valstybės narės taip pat gali apriboti galimybes gauti socialinę paramą (žr. šios direktyvos 29 straipsnį).

101. Visų pirma prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar negražinimo principas, įtvirtintas, be kita ko, Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje, taikomas situacijai, kai palestiniečių kilmės asmuo be pilietybės, nors ir neturintis teisės į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, turi teisę į papildomą apsaugą pagal jos 15 straipsnio b punktą. Tokio asmens teisė į papildomą apsaugą būtų grindžiama tuo, kad jei grįžtų į UNRWA veiklos teritoriją, jis atsidurtų „nepaprastai sunkioje materialinėje padėtyje“, panašioje į aprašytą šios išvados 81 punkte.

102. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar, nagrinėdamos, ar asmuo atitinka Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkte išvardytas sąlygas pabėgėlio statusui gauti, nacionalinės kompetentingos institucijos, taikydamos šios direktyvos 15 straipsnio b punktą, turi ne tik atsižvelgti į negražinimo principą, bet ir į aplinkybes, kurios yra svarbios siekiant nustatyti, ar jis turėtų teisę į papildomą apsaugą.

103. Kaip paaiškinau savo išvadoje byloje *SW (Palestiniečių kilmės asmens be pilietybės pabėgėlio statusas)*⁶⁷, išskirtinis režimas, kuris pagal Direktyvą 2011/95 taikomas palestiniečių kilmės asmenims be pilietybės, yra susijęs tik su galimybe jiems suteikti pabėgėlio statusą, o ne papildomą apsaugą⁶⁸. Taigi šie asmenys, kaip ir kiti prieglobsčio prašytojai, gali prašyti papildomos apsaugos statuso pagal tos direktyvos 18 straipsnį ir jiems šis statusas gali būti suteikiamas.

104. Sąlygos, kurios turi būti įvykdytos, kad asmeniui būtų suteikta papildoma apsauga, išsamiai išdėstytos Direktyvos 2011/95 II ir V skyriuose. Iš esmės turi būti įrodyta, kad atitinkamam asmeniui gresia realus didelės žalos pavojus. „Didelė žala“ apibrėžiama šios direktyvos 15 straipsnyje ir yra „mirties bausmė arba egzekucija“ (15 straipsnio a punktas), „<...> kankinimas, nežmoniškas ar žeminamas elgesys arba baudimas kilmės šalyje“ (15 straipsnio b punktas) arba „rimta ir asmeninė grėsmė [prašytojo] gyvybei ar asmeniui, kylanti dėl nesirenkamojo smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu“ (15 straipsnio c punktas).

105. Atsižvelgiant į šią informaciją, man akivaizdu, kad žala, kurią palestiniečių kilmės asmuo be pilietybės patirtų, jei grįžtų į atitinkamą teritoriją, kurioje veikia UNRWA, gali pasiekti Direktyvos 2011/95 15 straipsnyje nurodytą „didelės žalos“ ribą, pavyzdžiui, dėl to, kad ji prilygsta „kankinimui, nežmoniškam ar žeminamam elgesiui ar baudimui“ (15 straipsnio b punktas) ir kartu yra pakankamai didelė, kad būtų galima konstatuoti, jog UNRWA apsaugos ar paramos teikimas jam „nutrūko“, kaip tai suprantama šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte. Abu režimai (pabėgėlio statusui gauti pagal 12 straipsnio 1 dalies a punktą arba papildomos apsaugos statusui gauti pagal 15 straipsnio b punktą) iš esmės leidžia atsižvelgti į panašaus laipsnio žalą, t. y. „nežmonišką ar žeminamą elgesį“, nesuderinamą su Chartijos 4 straipsniu.

106. Be to, dėl Direktyvos 2011/95 15 straipsnio c punkto Teisingumo Teismas Sprendime *Elgafaji*⁶⁹ išaiškino, kad nors paprastai nepakanka su bendra šalies situacija susijusio pavojaus buvimo, kad būtų galima konstatuoti, jog konkretaus asmens atžvilgiu įvykdytos papildomos apsaugos gavimo sąlygos, vis dėlto egzistuoja tam tikros išimtys. Iš tiesų tam tikrose situacijose ginkluotam konfliktui būdingo nesirenkamojo smurto laipsnis gali pasiekti tokį aukštą lygį, kad iš tarptautinės apsaugos prašančių asmenų nereikalaujama pateikti įrodymų, jog šis smurtas yra konkrečiai nukreiptas į juos dėl veiksmų, būdingų jų asmeninėms aplinkybėms. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas iš esmės vadovavosi ta pačia logika, kurią nurodžiau pirmesniame skirsnyje. Kuo labiau prašytojas sugebės įrodyti, jog pavojus jam kyla konkrečiai dėl su jo asmenine situacija

⁶⁷ C-294/22, EU:C:2023:388, 29 punktas.

⁶⁸ Žr. Sprendimo *Abed El Kareem El Kott ir kt.* 68 punktą.

⁶⁹ Žr. 2009 m. vasario 17 d. sprendimą (C-465/07, EU:C:2009:94, 36, 37 ir 39 punktai).

susijusių priešasčių, tuo mažesnis nesirenkamojo smurto laipsnis būtinas, kad jam būtų suteikta papildoma apsauga. Todėl siekiant apsaugoti palestiniečių kilmės asmenis be pilietybės, kurie susiduria su nesirenkamuju smurtu, galima remtis abiem režimais (pabėgėlio statusui gauti pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą arba papildomos apsaugos statusui gauti pagal šios direktyvos 15 straipsnio c punktą).

107. Vis dėlto, nepaisant šių panašumų, šie du statusai yra vienas kitą paneigiantys. Asmuo negali naudotis abiem statusais vienu metu, be to, šie statusai visada turi būti suteikiami nepriklausomai vienas nuo kito. Vadinasi, siekdamas nustatyti, ar asmuo *ipso facto* turi teisę į pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, nacionalinės kompetentingos institucijos neprivalo tikrinti, ar atitinkamas asmuo tenkina „papildomos apsaugos“ suteikimo sąlygas.

108. Priešingai, asmuo, kuris netenkina sąlygų, kad UNRWA apsaugos teikimas būtų laikomas „nutrūkusi“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, pavyzdžiui, dėl to, kad realus nežmoniško ar žeminamo elgesio pavojus, kuris jam grėstų grįžus į UNRWA veiklos teritoriją, nėra susijęs su šios agentūros misija⁷⁰, vis tiek gali prašyti suteikti „papildomos apsaugos“ statusą ir jį gauti, jei tenkinamos sąlygos.

109. Be to, jei asmuo, turintis teisę į papildomą apsaugą, turėtų grįžti į UNRWA veiklos teritoriją ir susidurtų su „netinkamomis gyvenimo sąlygomis“ arba atsidurtų „nepaprastai sunkioje materialinėje padėtyje“, tuomet akivaizdu, kad būtų pažeistas Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas negrąžinimo principas. Primenu, kad šis principas taikomas ne tik asmenims, turintiems teisę į pabėgėlio statusą⁷¹. Taigi negrąžinimo principas taikomas ir jo turi būti laikomasi nepriklausomai nuo konkretaus statuso (pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos statuso), kurį atitinkamas asmuo gali gauti.

V. Išvada

110. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 12 straipsnio 1 dalies a punktas, siejamas su 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendrųjų procedūrų 40 straipsnio 3 dalimi,

⁷⁰ Kaip paaiškinau šios išvados 62 punkte, antrasis Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punkto statuso suteikimo nuostatos taikymo reikalavimas yra tas, kad UNRWA turi būti neįmanoma užtikrinti, kad atitinkamo asmens gyvenimo sąlygos jos veiklos teritorijoje atitiktų jai patikėtą misiją. UNRWA misija – užtikrinti „tinkamas“ gyvenimo sąlygas, tenkinant pagrindinius jos globojamų asmenų poreikius. Paprasčiausias pavyzdys: jei atitinkamam asmeniui už nusikaltimo padarymą grėstų mirties bausmė dėl UNRWA veiklos teritorijoje galiojančių įstatymų, ši žala nebūtų susijusi su UNRWA misija, tačiau vis dėlto dėl jos atitinkamas asmuo įgytų teisę „papildomą apsaugą“ pagal šios direktyvos 15 straipsnio a punktą.

⁷¹ Kadangi pagal ją reikalaujama, kad „niekas negali būti perkeltas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje jam gresia mirties bausmė arba kurioje jis gali patirti kankinimų ar kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas“ (išskirta mano).

turi būti aiškinamas taip, kad tai, jog tam tikrą informaciją, kuria remiasi palestiniečių kilmės asmenys be pilietybės, siekiantys gauti pabėgėlio statusą pagal Direktyvos 2011/95 12 straipsnio 1 dalies a punktą, nacionalinės kompetentingos institucijos jau išnagrinėjo per procedūrą, susijusią su ankstesniais atitinkamų asmenų prašymais, remdamosi kitomis šios direktyvos nuostatomis, neatleidžia šių institucijų nuo pareigos dar kartą ją išnagrinėti tikrinant, ar apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

2. Direktyvos 2011/95/ES 12 straipsnio 1 dalies a punktą

reikia aiškinti taip, kad negalima atmesti galimybės, jog UNRWA veiklos teritorijoje ar jos dalyje gali būti tokių sisteminių trūkumų, kad kyla didelė rizika, kad bet kuris į ją grąžintas asmuo atsidurs nepaprastai sunkioje materialinėje padėtyje, dėl kurios jis negalės patenkinti savo būtiniausių poreikių, kaip antai maisto, asmens higienos ir gyvenamosios vietos, ir kuri kenks jo fizinei ar psichinei sveikatai arba dėl kurios jis atsidurs su žmogaus orumu, taigi ir su Chartijos 4 straipsniu, nesuderinamoje padėtyje. Tokioje padėtyje, siekiant nustatyti, kad UNRWA apsaugos ar paramos teikimas „nutrūko“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, atitinkamam asmeniui nebūtina individualiai įrodyti, kad toje teritorijoje ar jos dalyje vyraujančios bendros gyvenimo sąlygos jam yra netinkamos, nes bendros gyvenimo sąlygos gali būti laikomos „netinkamomis“ praktiškai visiems. Vis dėlto teisė į pabėgėlio statusą net ir tokioje padėtyje nėra besąlygiška. Atitinkamas asmuo turi prašyti tarptautinės apsaugos. Be to, vis dar reikia atlikti individualų vertinimą, kad būtų patikrinta, be kita ko, ar nėra taikoma nė viena iš šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkte ir 2 ir 3 dalyse nustatytų statuso nesuteikimo nuostatų. Šiam vertinimui neturi reikšmės, ar tas asmuo turi teisę į „papildomą apsaugą“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio g punktą.